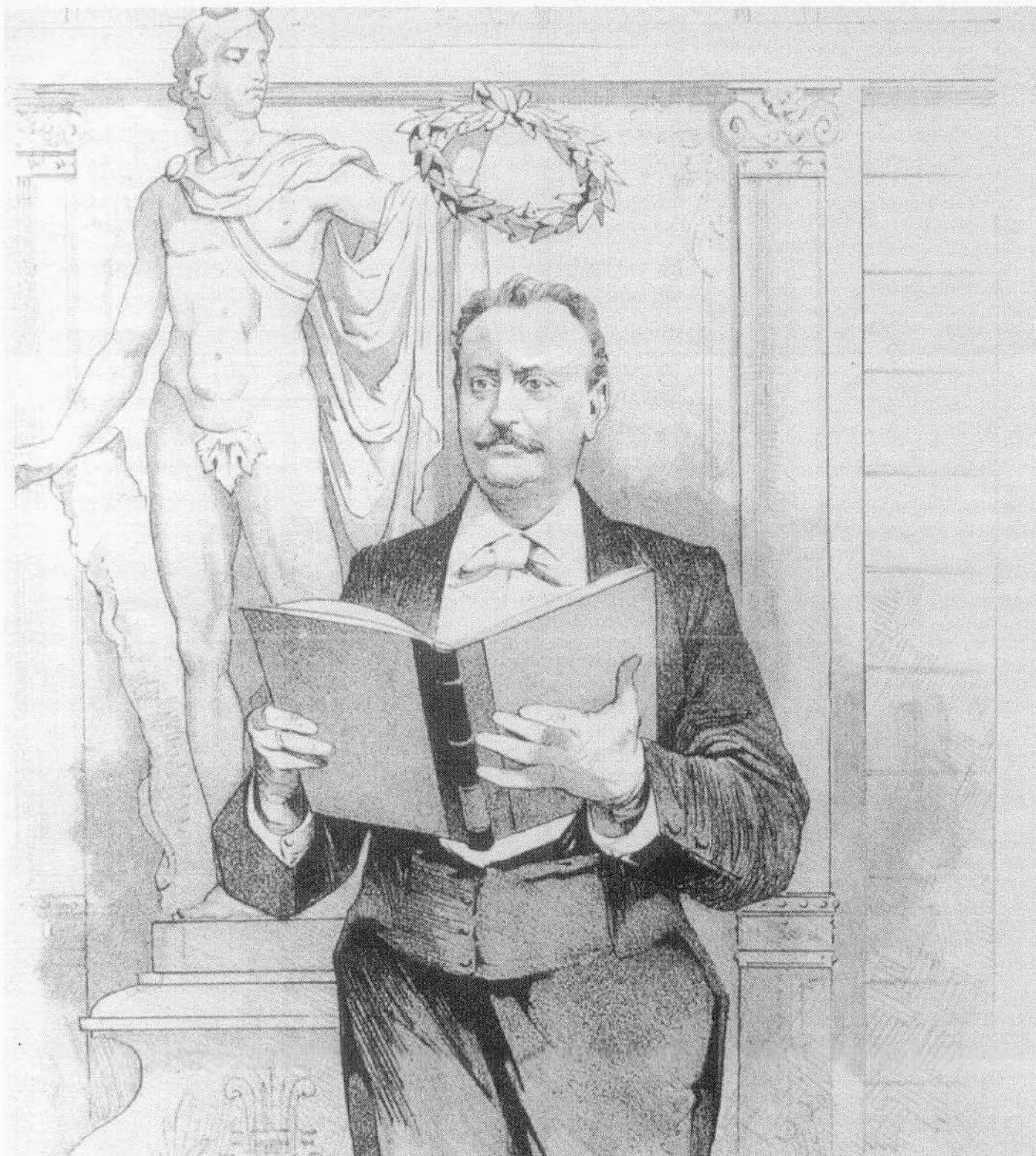

OUD HOORN

KWARTAALBLAD VAN DE VERENIGING OUD HOORN

16e jaargang nr. 4, 15 december 1994

De Hoornse baszanger Johan Messchaert.

In dit nummer:

- De bekroonde kaaspakhuizen van K.H. de Jong
- Monumentaal weekeinde in Hoorn ■ Hoekse en Kabeljauwse Twisten
- Teleurstellende provinciale inventarisatie van Hoorns monumenten

COLOFON:

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn.

Losse nummers, voorzover voorradig verkrijgbaar tegen betaling van f 5,— per stuk voor leden en f 7,50 voor niet-leden bij het verspreidingsadres.

Bestuur:

A.G.F. van Weel, voorzitter
A. de Graaf, vice-voorzitter
Mw. M.P. Huisman, secretaris
Mw. P. van Leeuwen, tweede secretaris
W.L. van der Waal, penningmeester
L.P.M. Hoogeveen, archivaris
A. Boezaard
L.J. Faber
mw. L. Rensema-Brevet
J. Rietvink

Secretariaat:

Postbus 346, 1620 AH HOORN

Contributie Oud Hoorn:

minimaal f 35,— per jaar, inclusief toezending van het kwartaalblad.

Lidmaatschap voor het leven door:

- een éénmalige bijdrage van minimaal f 980,—, indien het lid 45 jaar of ouder is, of door:
- een éénmalige bijdrage van minimaal f 700,—, indien het lid 55 jaar of ouder is.

Giro 21 44 888 t.n.v.

Penningmeester Ver. Oud Hoorn,
Postbus 346, 1620 AH HOORN

Redactiecommissie:

L.P.M. Hoogeveen,
H.A. Lansdaal, H.W. Saaltink,
Femke Uiterwijk

Redactie-adres:

H.A. Lansdaal, Eikstraat 30,
1623 LT Hoorn

Voor informatie over het kwartaalblad en de vereniging:

F. Uiterwijk, Grote Oost 98
1621 BZ HOORN, tel. 02290 - 1 02 20

Ereleden:

Mr. Dr. B. Canneman,
oud-burgemeester †
H. Krijgsman, oud-bestuurslid †
C. Koppers, oud-administrateur †
D. Breebaart, oud-voorzitter
Stichting Stadsherstel Hoorn
Drs. H.M. van den Berg,
kunsthistorica
J.L.N. Dijkstra, oud-redactielid †
J.M. Baltus, oud-voorzitter †

Copyright:

Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie van Oud Hoorn.

Drukker van dit blad:

Drukkerij West-Friesland/Edecea BV,
Protonweg 32, Hoorn
Postbus 7, 1620 AA Hoorn

Oud Hoorn

Opgericht 7 juni 1917.

Artikel 2 der statuten, goedgekeurd door de algemene ledenvergadering van 25 november 1989 en vastgesteld bij notariële akte van 12 februari 1990: "De vereniging stelt zich ten doel het behouden van de schoonheid en het in herinnering houden van het verleden van de stad Hoorn, een en ander in de ruimste zin".

INHOUD

De kaaspakhuisen van K.H. de Jong.....	111
Provinciale inventarisatie	116
Bestuursmededelingen	117
Monumentaal weekeinde.....	120
Verslag najaarsledenvergadering	122
Nelleke Huisman.....	124
Pand Ged. Turfhaven	125
Hoekse en Kabeljauwse Twisten	130
Kerkmeijer-De Regt-Stichting	134
Van Koffijhuis tot theater	135
Kent u Hoorn ook zo?	136
Stadsbeeld	138
Men vraagt ons	141
Jaarverslag over 1943	145
Index over 1994	147
Hoe Hoorn veranderde	148

Bij de voorplaat:

Gravure van Hoorns beroemde baszanger Johan Messchaert, illustratie uit het boek "Van Koffijhuis tot Theater" (Collectie Theater Instituut Nederland).

Foto's en illustraties:

W.L. van der Waal, Femke Uiterwijk, Collectie Altorffer, Giel v.d. Zel, Theo Groot, J. Wigard, Collectie Theater Instituut Nederland, Collectie E. Athmer Aghina.

Volgend nummer en inleverdatum kopij:

Het volgende nummer (17e jaargang nr. 1) zal omstreeks 15 maart 1995 verschijnen. U wordt verzocht eventuele kopij voor dit nummer uiterlijk 6 februari a.s. in te leveren bij het redactie-adres:
H.A. Lansdaal, Eikstraat 30, 1623 LT Hoorn.

Westfries Museum:

Rode Steen 1, Hoorn (tel. 1 55 97). Geopend: het gehele jaar, maandag t/m vrijdag van 11.00-17.00 uur, zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur.
Bureau: Achterom 2-4, 1621 KV Hoorn.

Archiefdienst Westfriese Gemeenten:

Het streekarchief is gevestigd in het Stadhuis van Hoorn, Nieuwe Steen 1 tel. 02290 - 5 22 00. Postadres: Archiefdienst Westfriese Gemeenten, Postbus 603, 1620 AR HOORN

De studiezaal is geopend van maandag t/m vrijdag van 9.00-17.00 uur. Avondopenstelling m.i.v. september 1993 elke tweede en vierde maandag van de maand van 19.00-22.00 uur, behalve in juli en augustus.

Tussen 12.30 en 13.30 en ná 16.45 uur kunnen geen stukken meer worden aangevraagd.

Door het archief verricht onderzoek f 17,00 per half uur; fotokopieën f 0,90. Eigen onderzoek op de studiezaal en het lenen van boeken uit de bibliotheek (niet alles wordt uitgeleend) is gratis.

Bekroonde kaaspakhuizen houden reputatie van K.H. de Jong hoog

door Herman Lansdaal

"Als je tegenwoordig normaal doet, dan blink je uit. Dat is geen goed teken", zei Abe Agema, directeur van K.H. de Jong's Exploitiemaatschappij b.v. op 8 oktober bij de uitreiking van de jaarlijkse onderscheiding door Oud Hoorn.

De uitverkiezing werd toegekend voor de restauratie van twee voormalige kaaspakhuizen aan de Bierkade: De Zon (Bierkade 1) en het dubbelpakhuis Gouda en Alkmaar (Bierkade 4 en 4a). Niet alleen de hoogwaardige kwaliteit van hun restauratie gaf de doorslag. Ook de nieuwe bestemming van de monumentale panden speelde een rol bij de toekenning, zoals uit het verslag van de ledenvergadering in dit nummer blijkt (pag. 111).

Oud Hoorn acht initiatieven als deze zeer waardevol. Zij zijn van belang voor het behoud van historische panden in de stad.

Aan twee directeuren van de exploitiemaatschappij,

de heren A. Kroon en A. Agema, werd tijdens de ledenvergadering van Oud Hoorn in de Oosterkerk het sierlijke schildje uitgereikt, dat bij de onderscheiding past.

In zijn dankwoord stelde Agema vast dat wat de restauratie betreft in wezen niet veel meer gedaan was dan wat men van eigenaren van panden mag verwachten.

"We zijn daar zuinig op en zo hoort het ook. Daar mag U ook onze inspanningen toe rekenen om nieuwe huurders te vinden voor de leegstaande gebouwen. Dat is de taak van beheerders. Wij vinden dat vrij normaal".

Waarna Agema tot de conclusie kwam, dat het tegenwoordig blijkbaar iets bijzonders is als men simpelweg gewoon doet. "Zoiets zou natuurlijk niet moeten". Overigens lieten de heren Kroon en Agema blijken de onderscheiding bijzonder

te waarderen.

Met de toekenning van het Oud Hoorn-schild aan K.H. de Jong's Exploitiemaatschappij b.v. steekt de boeiende geschiedenis van handel en export in kaas als het ware weer 40+ de goudgele kop op. Ooit was Hoorn een belangrijk centrum voor aanvoer van tonnen kaas van tientallen boeren uit West-Friesland. Dan was de kaasmarkt als het ware te klein om Edammers, commissie- en middelbare kazen op de Rode Steen uit te stallen en er handel mee te drijven. Op het Achterom stonden de kaaswagens wiel aan wiel, het waren vooral gouden tijden zo tegen het einde van de 19e eeuw tot aan de jaren dertig van onze eeuw.

Eeuwenlang

"De Hoornse kaasmarkt bestond toen trouwens al eeuwen", zegt A. Kroon. "Ik ben er wel haast zeker van dat hier vanaf de middeleeuwen kaas werd verhandeld. Dat kan bijna niet anders.

Best mogelijk dat zelfs het oude pand De Zon een 17e eeuws kaaspakhuis is geweest. Aan de achterzijde van Bierkade 1 zitten twee gevelstenen gemetseld uit dat afgebroken pand. Daarop staat het bouwjaar vermeld: Anno 1651. Als je op de Nieuwendam gaat staan kun je ze het beste zien".

Albertus (Bert) Kroon is de vijfde generatie van het geslacht, dat in de kaashandel en de export ervan in Hoorn werkzaam was. De historie gaat terug tot 1831, toen T. Kroon op 21-jarige leeftijd aan de Nieuwendam 1 (nu de Bontekoe Taverne) het bedrijf begon, dat 116 jaar lang zelfstandig zou blijven.

Z'n pakhuis aan de Nieuwendam heette De Koophandel. Het ging Tjep Kroon voor de wind. Hij haalde ook z'n zoons in de zaak, met wie hij in 1863 de vennootschap "T. Kroon en zonen" oprichtte. Dezen bouwden het bedrijf snel verder uit.

"Ze kochten het oude pand De Zon op Bierkade 1, lieten dat slopen en gaven de Hoornse architect A.C. Bleijs opdracht op die plaats een nieuw pakhuis te bouwen. Dat werd in 1874 betrokken. Pakhuis De Koophandel

De boeiende historie van twee Hoornse firma's

die reeds dikwijls getoond heeft, een *waardig*
lid onzer volksvertegenwoordiging te zijn.

Aanbesteding

Op den 27 Juni e. k. Inschrijving voor het **a m o v e r e n** van een oud **KAASPAKHUIS** en het **b o u w e n** van een nieuw **KAASPAKHUIS**, voor rekening van de Wel-Edele Heeren **T. KROON** en **ZONEN** te *Hoorn*.

De voorwaarden van aanneming zullen, **van af 13 Juni**, à 50 Cents verkrijgbaar zijn bij de Boekhandelaars Gebr. VERMANDE te HOORN, en ter inzage liggen: te *Wognum* bij RUITER; te *Avenhorn* bij DEKKER; aan het *Medemblikker Tolhek* bij J. DE BOER; te *Purmerende* bij FABER en te *Hoorn* in de DOELEN. Voor inlichtingen, teekeningen en aanwijzing op het bouwterrein zich te vervoegen bij den Bouwmeester **A. C. BLEIJS** te HOORN.

HOTEL DEN DOELEN

werd afgestoten. De ruimte in De Zon was groot genoeg. Het bedrijf floreerde daar. Het ging meer en meer crescendo", vertelt de heer Kroon.

Van vader op zoon

Zijn opa (Tjep, geboren 1865) was intussen ook "in de kaas" gegaan. De zaak ging van vader op zoon. Cornelis Kroon (1891), vader van de huidige directeur Bert Kroon, kwam rond 1914 in de zaak. Cornelis kreeg twee zoons. De oudste, ook al een Tjep (1921), voelde niet voor de familiezaak, Bert (1927) wel. Hij zou de laatste Kroon worden in het bedrijf van die naam. In 1947 kwam het tot een fusie met een andere Hoornse kaasfirma, die van K.H. de Jong's Exporthandel.

Op een foto uit begin 1900 wordt duidelijk hoe het klaarmaken van Edammers voor de export toen in zijn werk ging. Er staan planken vol bewaarkaas op de houten stellingen in De Zon. De kazen waren behandeld met lijnolie tegen het scheuren van de korst. Eenmaal gerijpt werden de Edammers schoongemaakt met een schraapmachine, die de vette korst verwijderde. Daar waren twee man voor nodig, één die het apparaat in beweging bracht waarin de kaas van rechts naar links draaide, de ander om het metalen schraapmes met kracht tegen de kaas te drukken.

"De afval, het schraapsel werd in die tijd voor varkensvoer verkocht. In de oorlog kochten Amsterdamse soepfabrieken dat afval op om er bouillontabletten van te maken. Ja, er zat nu eenmaal wel wat vet in", herinnert Kroon zich.

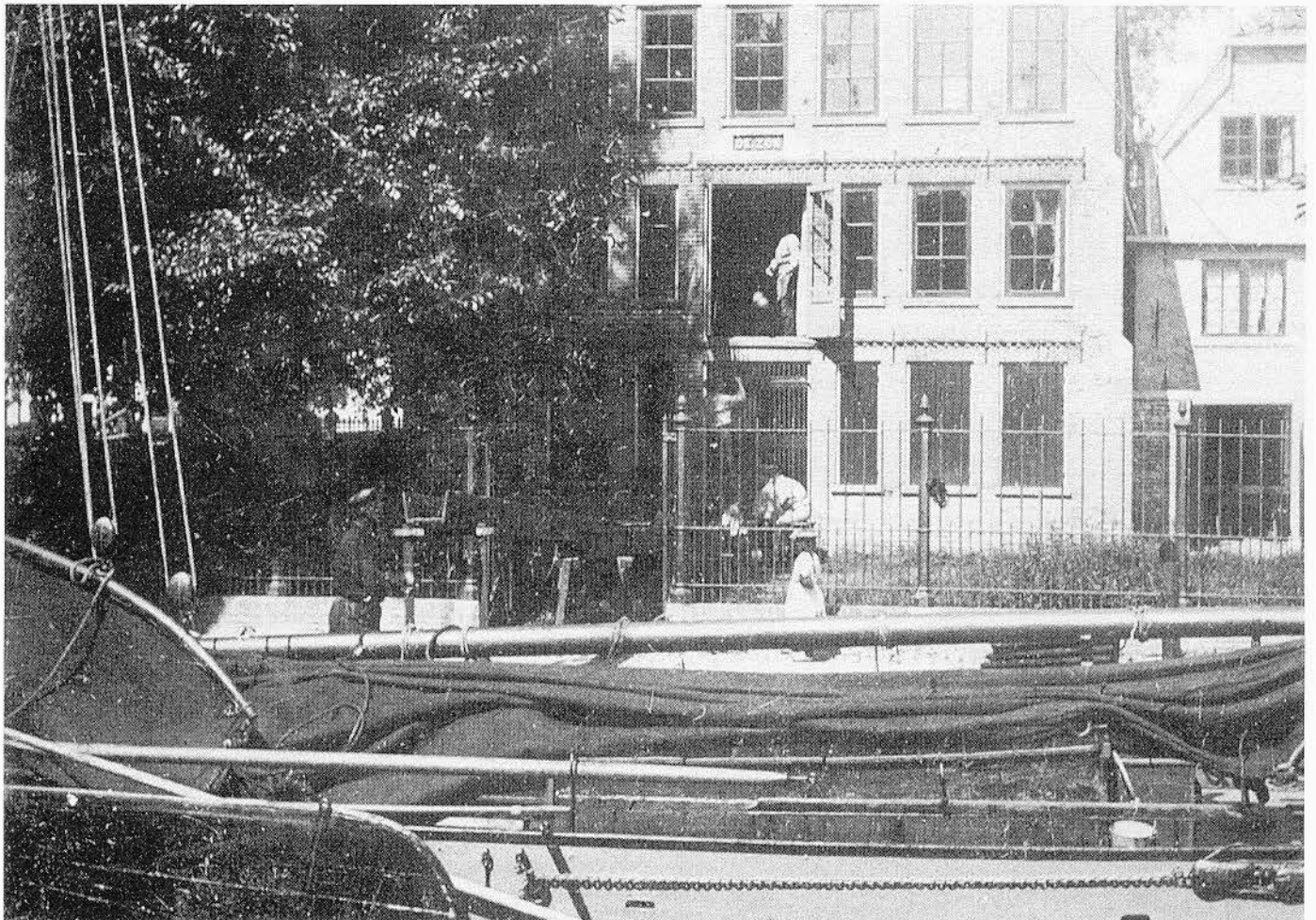
Waren de kazen schoon, dan werden ze rood gemaakt.

Dat was meestal het werk van jongens, die het vak moesten leren. In een houten bakje werd aniline in water opgelost, waardoor men de kleurstof voor de kaas-korst verkreeg. Met een korte kwast werd de kaas daarna mooi rood gemaakt, waarna het handelsmerk erop werd aangebracht in de vorm van een kroon. Dan was de kaas klaar voor verzending naar het buitenland, verpakt in houten kisten van 12, 18 of zelfs 36 stuks. De kazen voor verkoop in eigen land werden niet rood gekleurd.

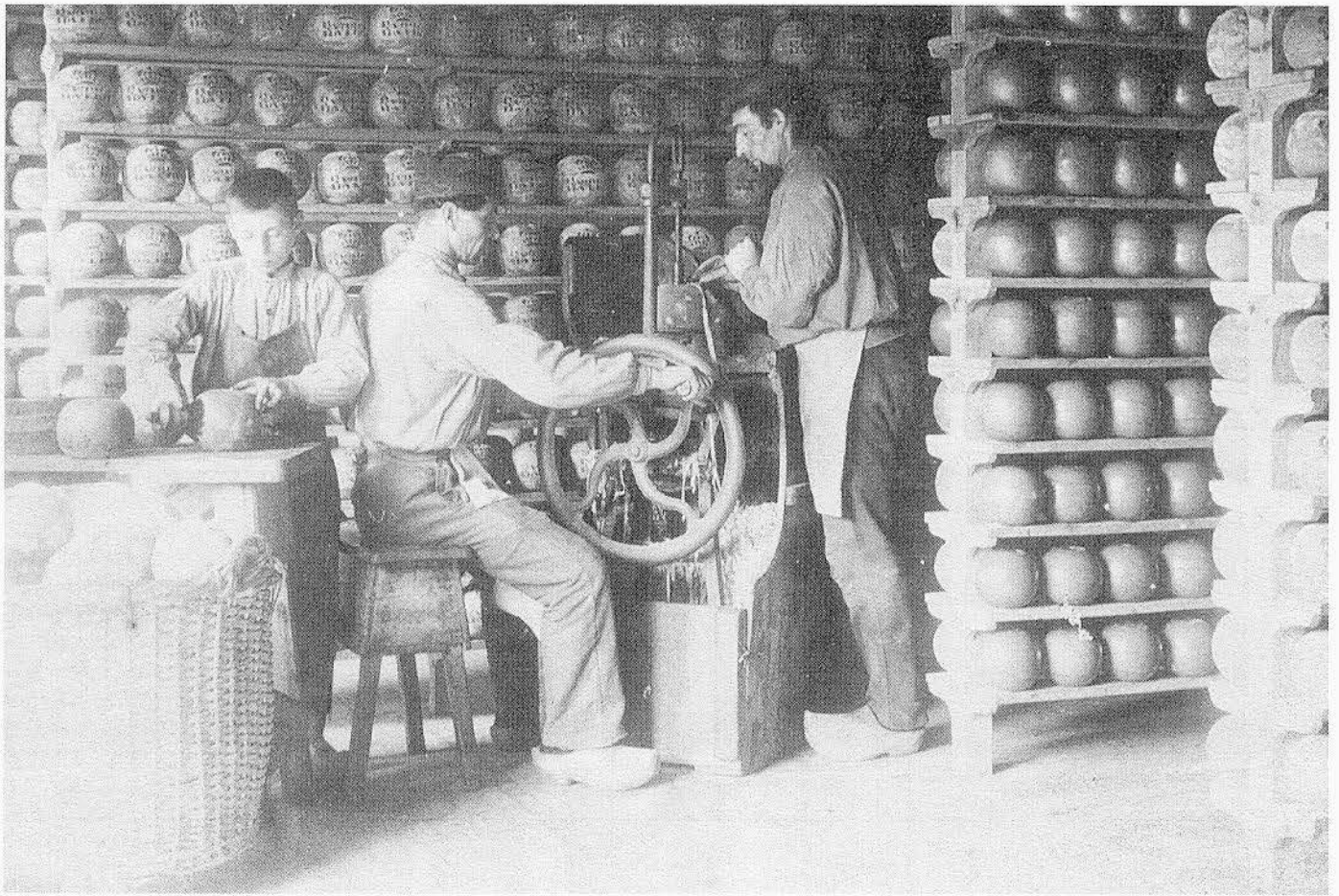
De firma Kroon had een eigen kaasschuit, "De Twee Gebroeders", waarmee transporten als vanouds over water werden geregeld. Vervoer per auto was nog niet aan de orde. Grote partijen kaas gingen per spoor naar het buitenland. De export nam steeds meer toe. Kroon voerde vooral uit naar Frankrijk, Spanje en Portugal. In het binnenland werd vrijwel geen kaas afgezet. Dat is altijd zo gebleven, ook na de bevrijding, toen nieuwe tijden aanbraken.

In 1947 kwam de omslag: een samensmelting van drie bedrijven. De concurrentie tussen kaaszaken in Hoorn was groot tijdens de decennia, die vooraf gingen aan de tweede wereldoorlog. De grootste firma was die van K.H. de Jong, die zich in de jaren rond 1910 tot een wereldbedrijf had ontwikkeld. Andere zaken naast die van T. Kroon en Zonen waren H. de Vries Rzn, firma Best en Zoon en firma Best en Co. De kaaspakhuizen van deze firma's stonden alle rond Bierkade, Venidse, Veermanskade, Nieuwendam, Appelhaven en Korenmarkt.

Schepen voeren af en aan om daar in het havenkwartier te laden en te lossen. Het was een en al bedrijvigheid. Veel inwoners van Hoorn werkten op de kaaszolders in de pakhuizen. Er was werk zat.

Kaasschuit "De twee gebroeders" aan de achterzijde van kaaspakhuis De Zon. Later is hier een aanbouw aan het pand gezet.

De kaas wordt klaar gemaakt voor de export. De vette korst wordt met een schraapmachine verwijderd, waarna de kaas een rode kleur krijgt.

Klaas Harshoorn

Klaas Harshoorn de Jong (1815) was geen Horinees. Hij vestigde in zijn geboortedorp Hoogkarspel in 1839 een zaak in kaas en zaden (mosterd, karwijzaad en blauwmaanzaad). Klaas was een generatiegenoot van T. Kroon, de man die in 1831 in Hoorn was begonnen. De Jong had veel in zijn mars. De boerenman werd niet alleen burgemeester van zijn dorp, hij bracht het zelfs tot Kamerlid. In 1871 werd Klaas Harshoorn de Jong als afgevaardigde van het district Hoorn in de Tweede Kamer gekozen.

De nuchtere Westfries bleef daar zichzelf ondanks het adellijke gezelschap waarin hij kwam te verkeren. Klaas Harshoorn wist in het parlement "het nodige te berde te brengen", zo staat te lezen in een historisch overzicht van het bedrijf. Hij maakte tot 1886 liefst 15 jaar deel uit van het parlement. K.H. de Jong is altijd in Hoogkarspel blijven wonen. Hij stierf in 1886 op dezelfde datum, waarop hij in 1815 geboren was: 14 december.

Klaas' oudste zoon, Melchert, pakte de uitbouw van het bedrijf voortvarend aan. Hij verliet Hoogkarspel om zich in Hoorn te vestigen, maar niet duidelijk is wáár hij precies begon.

Ook Melchert kreeg trouwens de smaak van het politieke werk te pakken. Hij werd op zijn beurt lid van de Eerste Kamer. Meer en meer zou Melchert op den duur echter de zaken in Hoorn overlaten aan zijn oudste zoon, Klaas junior.

"Klaas jr. was een generatiegenoot van mijn opa. Hij was de man die de zaak uiteindelijk tot bloei bracht, groot maakte. In 1903 liet de firma op Bierkade 4 en 4a twee kaaspakhuisen bouwen: Gouda en Alkmaar. Wat er

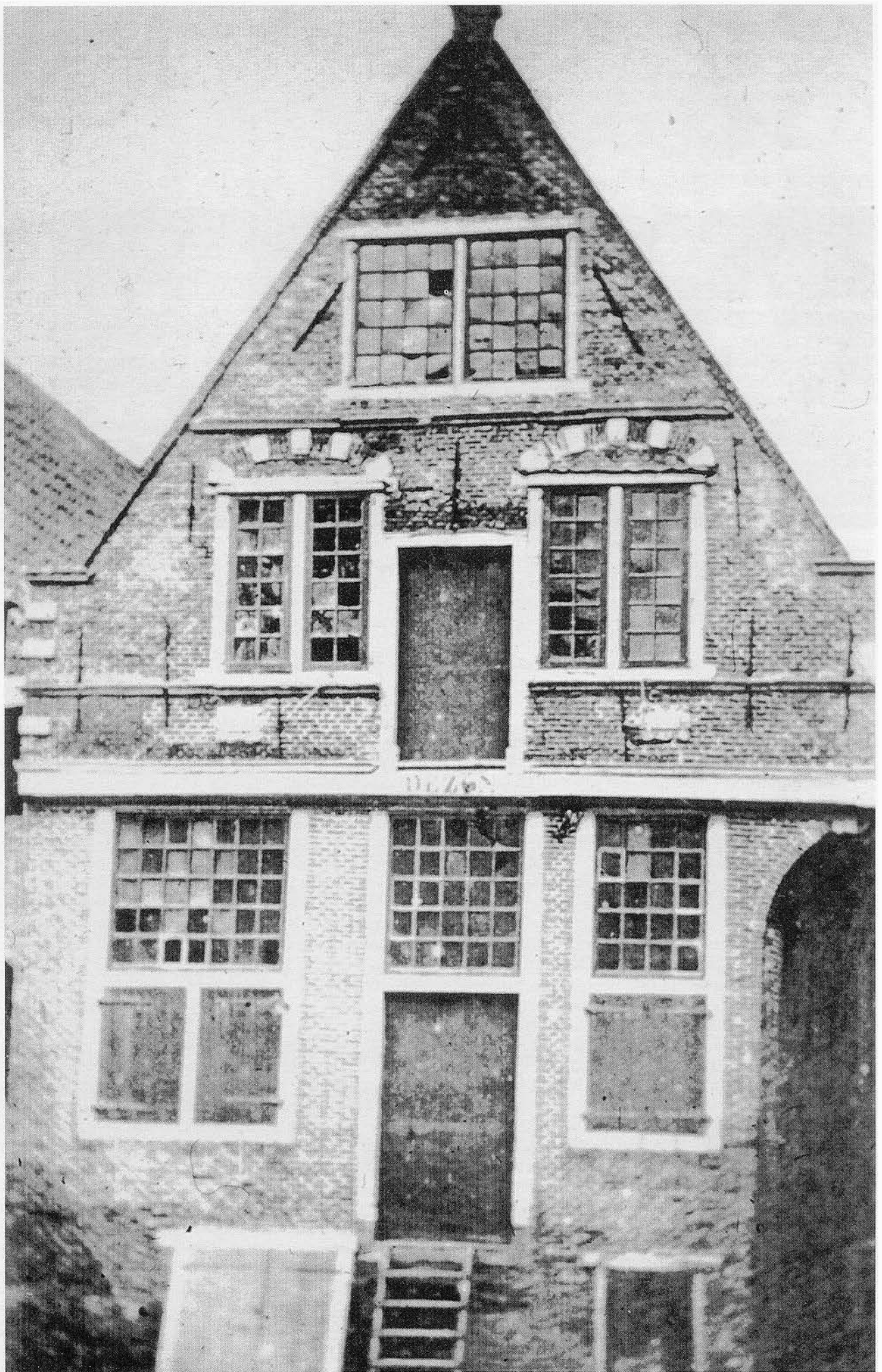
voordien op die plaats stond is mij niet bekend. De eerste steen voor de panden is gelegd door Betty, de dochter van Klaas jr. Die steen zit ook nog in de voorgevel aan de Bierkade", vertelt A.Kroon.

Historisch schilderij

In het Westfries Museum hangt een sfeervol schilderij waarop Klaas Harshoorn de Jong in zijn huiskamer te Hoogkarspel is geportretteerd, kijkend naar de hervormde dorpskerk van die dagen. Het schilderij is in bruikleen bij het museum. Wie het gemaakt heeft is onbekend, wel wie de schenker is, namelijk professor doctor jonkheer Johan von Schmid. Von Schmid was een zoon van Hinke de Jong, een zuster van Klaas jr. Die Johan was commissaris in de zaak en aandeelhouder van K.H. de Jong.

Klaas de Jong junior, die het bedrijf tot een wereldzaak had opgestuwd, had geen zoon als opvolger. Toen hij eind eerste wereldoorlog terugtrad werd procuratiehouder Hartman benoemd tot directeur. Diens zoon Wim trad later ook tot de zaak toe. De jonge Hartman begon een fabriek van smeltkaas aan de Oude Doelenkade 5. Nog altijd staat achter dat pand de schoorsteen van die oude fabriek. Het is een industrieel monument. De fabriek heette "De Discus", zo genoemd naar de Olympische Spelen uit 1928 in Amsterdam. Tot 1970 werd smeltkaas in vele vormen geproduceerd. "De Discus" was de eerste firma die in de na-oorlogse jaren rookkaas op de markt bracht. Het roken van die kaas gebeurde in Hoornse slagerijen.

Na de tweede wereldoorlog bleek de toenmalige directie van K.H. de Jong om politieke redenen niet meer beschikbaar. De leiding kwam toen korte tijd in handen van procuratiehouder Jongebreur. Nog in datzelfde jaar

Het oude pand dat aan Bierkade 1 stond en ook De Zon werd genoemd. Het werd gebouwd in 1651 en het maakte in 1874 plaats voor het nieuwe kaaspakhuis van T. Kroon en zonen, ontworpen door de Hoornse architect A.C. Bleys.

echter (1945) werden twee heren Schots uit Krommenie tot directeuren benoemd.

Jan en Jaap Schots waren neven van elkaar. Zij brachten hun ervaring mee van een Zaanse kaaszaak, die een familiebedrijf was. Beiden zagen in een directeursfunctie bij K.H. de Jong echter meer perspectief.

Fusie

Twee jaar later (1947) al kwam het tot een fusie tussen de zaken van K.H. de Jong's Exporthandel en die van de gebroeders Schots te Krommenie. De geleide economie van die jaren leidde tot een noodzakelijke samenwerking. Alle kaasbedrijven kregen een kwantum voor uitvoer toegewezen, die gebaseerd was op de exportcijfers van voor de oorlog. Schots en Kroon waren vrij klein in vergelijking met de exportzaak van K.H. de Jong die "heel sterk overzee was en een uitstekende naam had". Schots had België en Duitsland als afzetgebied, Kroon telde van oudsher zijn afnemers in Spanje, Portugal en Frankrijk. De drie bedrijven besloten er samen "wat van te maken". Gekozen werd voor de naam K.H. de Jong's Exporthandel. De directie werd gevormd door de heren C. Kroon, J. Schots Ezn en J. Schots Gzn. De pakhuizen bleven gewoon in gebruik.

In 1957 werd de zaak uitgebreid met de overname van kaashandel H. de Vries Rzn. De pakhuizen van De Vries aan de Nieuwendam werden niet overgenomen.

Schoolvrienden

Bert Kroon was in 1945 in dienst van vaders zaak gekomen. In 1959 werd hij tot directeur benoemd. Een jaar later overleed zijn vader C. Kroon. In 1949 had Bert Kroon zijn schoolkameraad Abe Agema (23 jaar jong) op kantoor zien komen. Het zou het begin worden van een hechte samenwerking, die tot op de dag van vandaag voortduurt.

"De eerste ruzie in 45 jaar moeten we nog krijgen", weet Agema, die de wind mee had in de zaak. Hij kreeg vrij snel de boekhouding onder zijn beheer en volgde niet lang daarna procuratiehouder Jouwsma op, die met pensioen was gegaan. In de jaren '70 werd Agema adjunct-directeur bij K.H. de Jong's Exporthandel. Later volgde diens benoeming tot directeur van de Beheermaatschappij, waarvan de naam intussen is gewijzigd in die van K.H. de Jong's Exploitatiemaatschappij b.v.

Zuivelgigant

In de jaren '80 zocht een noordelijke zuivelgigant bij de Hoornse kaashandel mogelijkheden tot uitbreiding van haar omzet. Dat contact leidde mede onder druk van grootschalige economische bedrijvigheid tot de integratie, die in 1984 officieel haar beslag kreeg. Het aloude bedrijf, waarin de zaken van K.H. de Jong en T. Kroon en Zonen zo'n belangrijke rol hadden gespeeld, werd overgenomen.

Kroon: "Dat was een enerverende tijd, de beslissing die je dan moet nemen... Dat doe je niet zomaar, vooral niet als je sterk verweven bent geweest met zo'n aloud bedrijf. En we hadden natuurlijk ook trouwe werknemers in dienst. Toch is het besluit tot overname goed geweest. Fusie is uiteindelijk het beste gebleken. In '85 zijn we met de zaak verhuisd naar Zuidhorn in Groningen".

De Hoornse kaas- en exporthandel is overgenomen door een aantal coöperatieve zuivelfabrieken, een onderneming in melkpoeder en een boterexporteur, beide laatste uit de particuliere sfeer. Deze vormen samen de holding-maatschappij Frisian Dairy Trade. Daar zit geen woord Noordhollands meer bij, "maar de belangen worden er goed behartigd", stelt Kroon vast.

De achterzijde van het voormalige pand aan Bierkade 1, gebouwd in 1651.

Verleden tijd

Doordat er in de fabriek te Zuidhorn onvoldoende opslagruimte was werden er tot 1992 nog honderden tonnen kaas opgeslagen in de pakhuizen van K.H. de Jong aan Bierkade en Appelhaven om er te rijpen. Maar toen, nu drie jaar geleden, kwam er voorgoed een einde aan het historische kaastijdperk in en van Hoorn.

Frisian Dairy Trade concentreerde haar activiteiten in het Friese Drachten, waar een ultramoderne fabriek in bedrijf is.

"Je weet niet wat je ziet als je daar komt", vertelt Kroon niet zonder trots, "geheel ingericht naar de eisen van deze tijd en met de allernieuwste apparatuur uitgerust, helemaal klaar voor de volgende eeuw".

Ook Agema voelt zich nog altijd nauw bij de zaak betrokken: "Als ik met de auto in Drachten aan kom rijden en ik zie er met grote letters de vertrouwde naam van ons bedrijf op de fabrieksmuur staan, dan krijg ik er wel eens kippevel van. Ja dat doet me zeker wat. Trouwens, de naam van K.H. de Jong als kaasbedrijf is ook in het buitenland gewoon blijven bestaan".

In Hoorn resideert nu de nog de exploitatiemaatschappij van K.H. de Jong b.v. De maatschappij heeft maar liefst 25 panden in het havenkwartier in beheer. Slechts één pand ervan staat leeg. De overige zijn verhuurd.

Agema: "Voor De Zon, Gouda en Alkmaar is gelukkig weer wat goeds terug gekomen, een mooi kantoorpand en een interessant museum. Dat doet ons deugd. En dat Oud Hoorn ons daarbij ook nog prijst voor de restauraties, dan is dat al met al toch aardig meegenomen. Ja toch?"

Mede-directeur Bert Kroon knikt instemmend.

Provinciale inventarisatie over Hoorns monumenten stelt teleur

door A.G.F. van Weel

Kort geleden ontving de vereniging van de provincie Noord-Holland een doos vol rapporten met beschrijvingen (april 1992) van gemeenten in West-Friesland in het kader van het MIP - het Monumenten Inventarisatie Project.

Dit project is ontwikkeld op initiatief van de toenmalige Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur om geheel ons land te inventariseren op het gebied van architectuur en stedenbouw uit de periode 1850-1940. Het project is, in samenwerking met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, uitgevoerd door de provincies en de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

De doelstellingen van het MIP zijn:

- * het verkrijgen van een landelijk overzicht van jongere bouwkunst en stedenbouw uit de periode midden 19e eeuw - Tweede Wereldoorlog;
- * het bevorderen van kennis en waardering voor historische stads- en dorpsgezichten en monumenten van geschiedenis en kunst uit de periode 1850-1940;
- * basisgegevens aan te leveren voor wetenschappelijk onderzoek op architectuurhistorisch, bouwhistorisch, stedenbouwkundig, historisch-geografisch en/of industrieel-archeologisch terrein;
- * bouwstenen aanragen voor te ontwikkelen beleid van de drie bestuurslagen ten aanzien van de ruimtelijke ordening, stadsontwikkeling en monumentenzorg en als basis voor planologische en stedenbouwkundige afwegingen;
- * selectie- en registratie-activiteiten van de drie bestuurslagen t.a.v. objecten, ensembles, structuren en gezichten mogelijk te maken.

Voor de uitvoering van de werkzaamheden zijn de provincies in regio's onderverdeeld. Binnen deze inventarisatiegebieden wordt het werk per gemeente verricht. Hoorn maakt onderdeel uit van het MIP-inventarisatiegebied West-Friesland dat verder bestaat uit de gemeenten: Andijk, Barsingerhorn, Drechterland, Enkhuzen, Harenkarspel, Heerhugowaard, Langedijk, Medemblik, Niedorp, Noorder-Koggenland, Obdam, Opmeer, Schagen, Sint Maarten, Wester-Koggenland en Wognum. De gemeentebeschrijving Hoorn is mede tot stand gekomen op basis van vergelijking van kaartbeelden uit circa 1850, 1900 en 1940, literatuuronderzoek en inventarisatie in het veld. Ten behoeve van de inventarisatie is de gemeente Hoorn opgedeeld in de MIP-deelgebieden: Hoorn/Hoorn, Hoorn/Zwaag, Hoorn/Westerblokker en Hoorn/Buitengebied.

Het bestuur van Oud Hoorn heeft met belangstelling en tegelijkertijd met stijgende verbazing kennis genomen van de inhoud van het MIP-rapport over Hoorn. De vereniging Oud Hoorn beperkt haar activiteiten zeker niet tot de stadsgeschiedenis van de dertiende tot en met de achttiende eeuw. Ook de moderne historie van de negentiende en twintigste eeuw rekent de vereniging

Monumenten inventarisatie project Noord-Holland - Hoorn

tot haar werkterrein. Het is daarom teleurstellend te moeten lezen tot welke geringe resultaten de provinciale inventarisatie voor de stad Hoorn heeft geleid, zowel in kwalitatief als in kwantitatief opzicht.

Binnen het bestuur is uitvoerig besproken welke stappen in de richting van Haarlem en in die van de gemeente Hoorn nog mogelijk zijn. Vooralsnog is besloten de leden gefaseerd door middel van het kwartaalblad in kennis te stellen van de resultaten van de Hoornse inventarisatie. Tevens zullen de gidsen het boekwerkje

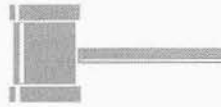
met op de omslag een foto van het woonwinkelhuis "De gekroonde Jaagschuit" aan Breed 38 naar ontwerp van A.C. Bleijs (1878), ontvangen ten behoeve van de stadswandelingen. Verder wordt gespeeld met de gedachte te onderzoeken op welke wijze de 281 voor Hoorn geregistreerde objecten een plaats kunnen krijgen op de gemeentelijke monumentenlijst.

Kortom, de leden van Oud Hoorn kunnen de komende kwartaalbladen steeds een deel van de gemeentelijke beschrijving van het MIP-Hoorn tegemoet zien.

Eén van de huizen die op de MIP-lijst staat is pand nr. 14 in de Achterstraat.

Najaarsledenvergadering

Als u dit blad ontvangt, is de najaarsledenvergadering van 8 oktober al weer enige tijd achter de rug. De vergadering ging met algemene stemmen akkoord met de voorgestelde contributieverhoging. Vanaf 1 januari 1995 geldt als minimale jaarlijkse bijdrage het bedrag van f 35,-. U treft een verslag van deze vergadering, verzorgd door de nieuwe secretaris mevrouw P.M. Huisman, aan in dit kwartaalblad.

Bouwkunscursus 1994

Op dinsdagavond 20 september startte mevr. Femke Baltus-Uiterwijk met 40 cursisten deze gewaardeerde verenigingsactiviteit. De cursisten, afkomstig uit de regio, volgden vijf avondcolleges in de Oosterkerk terwijl tijdens de drie zondagmorgenwandelingen uitstapjes werden gemaakt naar onder meer Huis Verloren en het Jugendstilpand van de familie Schrickx in de Kerkstraat (zie foto), de Noorderkerk en de Mariakapel.

Op zondagmorgen 6 november werd de cursus afgesloten met het gebruikelijke "examen": een zoektocht langs de inmiddels geleerde karakteristieke elementen van opvallende en minder opvallende gebouwen in de Hoornse binnenstad. Hoorn was die dag - een bijzonder zonnige monumentale zondag - toch al het domein van ruim duizend monumentenliefhebbers die in het kader van het project "Restauratie van de Maand" een bezoek brachten aan de stad.

Het bestuur is mevr. Femke Baltus-Uiterwijk bijzonder erkentelijk voor de deskundige wijze waarop zij deze taak van wijlen haar echtgenoot heeft overgenomen. Niet alleen leverde haar inspirerende verhalen vijf nieuwe adspirant-gidsen op die zij zelf verder zal inwijden in de geheimen van de binnenstedelijke architectonische gedachtenwereld, ook is opnieuw een grotere groep Westfriezen gefundeerd overtuigd geraakt van de bijzondere waarde van Hoorns historische schoonheid. Speciale dank is het bestuur ook verschuldigd aan alle

mensen die op enigerlei wijze hebben bijgedragen aan het succes van het cursusverloop. De toekomst kan wat deze activiteit betreft weer met vertrouwen tegemoet worden gezien.

Avondlezingen

Er zijn inmiddels reeds twee avondlezingen achter de rug: Michel van Gent sprak op 15 november voor ruim vijftig belangstellenden over de strijd tussen de Hoeken en Kabeljauwen in het middeleeuwse Hoorn. Op 14 december deed Arie van Zoonen de historie van de Parkschouwburg uit de doeken. Ook deze lezing mocht zich verheugen in een ruime belangstelling.

Het resterende programma voor dit seizoen luidt:

woensdag 18 januari 1995

"Dia-presentatie uit de bekende Ooijevaar-collectie".

Mevrouw Femke Uiterwijk neemt ons mee naar het stadsbeeld van Hoorn aan het begin van deze eeuw.

maandag 20 februari 1995

"De volksgezondheid in Hoorn in de 16e en 17e eeuw".

Mevrouw Jacoba Steendijk-Kuypers promoveerde onlangs op dit onderwerp aan de Vrije Universiteit. Herman Lansdaal heeft in het derde kwartaalblad verslag gedaan van een gesprek met mevr. Steendijk over dit onderwerp.

dinsdag 21 maart 1995

"De Verenigde Oostindische Compagnie in Hoorn".

De heer Carel de Jong, adjunct-directeur van het Westfries Museum, gaat dieper in op de betekenis van deze eerste multinational voor Hoorn.

N.B. De VPRO-radio zendt iedere zondagmorgen tussen 11.00 en 12.00 uur op Nederland I een historisch relaas over de VOC uit in het programma Onvoltooid Verleden Tijd. Zoals bekend worden de lezingen gehouden in de theaterzaal van Het Pakhuis, beginnen zij om 20.00 uur en bedraagt de entreprijs f 2,50.

Bouwkunscursisten in de Kerkstraat voor het Jugendstilpand van Schrickx.

Project "Restauratie van de Maand"

Tijdens het weekeinde van 5 en 6 november werd de stad als het ware bestormd door monumentenliefhebbers die van heinde en verre kwamen om een aantal zojuist gereed gekomen restauraties te bewonderen. Daar was allereerst het tot bankgebouw omgebouwde Huys-sittene Armen Weeshuys uit 1685 aan de Veemarkt, vervolgens het daarachter liggende kazernesgebouw ingericht met appartementen, de qua exterieur schitterend opgeknapte Lutherse Kerk aan het Ramen en het reeds vorig jaar wederom in gebruik genomen, magnifieke onderkomen van de kunstenaarsvereniging: het Sint Jansgasthuis aan het Kerkplein. Het gidsengilde van de vereniging toonde zich het hele weekeinde van zijn beste zijde: de ruim tweeduizend bezoekers werden deskundig door de appartementen rondgeleid, ontvingen de historische achtergronden van het monumentale onderkomen van de Verenigde Spaarbank, hielden op kwetsbare lokaties toezicht en ontlastten de grote toestroom naar het zenuwcentrum aan de Veemarkt door met een groep van soms wel zestig belangstellenden de

inmiddels fameuze Poortjeswandering te verzorgen. Geen wonder dat coördinatrice Annie Pieterse en assistente Hieke Stapel aan het eind van die zondagmiddag nauwelijks nog stemgeluid konden voortbrengen. Oud Hoorn heeft zich die zaterdag en zondag van haar beste zijde laten zien, dat werd zeker niet alleen door de organisatoren bevestigd. Elders in dit kwartaalblad is een verslag met foto's van deze primeur van de Vereniging Open Monumenten opgenomen.

De verenigingszolder in Het Pakhuis

De groep vrijwilligers heeft zich onder de bezielende leiding van de heer Luyten de afgelopen maanden geconcentreerd op het bouwen van een vergaderruimte op de vliering in het achterste deel van de zolder. Oud Hoorn beschikt nu dan ook over een grote, goed verwarmde, vergaderruimte waar niet alleen het bestuur regelmatig bijeen komt maar ook de gidsen, het Pakhuisbestuur en zelfs zo nu en dan de gemeentelijke monumentencommissie. Zo wordt de zolder steeds vaker gebruikt en krijgt het oorspronkelijke idee van een eigen Oud Hoorn "huis" een steeds concretere invulling. Bestuurslid Leendert Faber ontwikkelt ondertussen nieuwe ideeën voor de inrichting van de resterende ruimte.

Giften

Wederom mochten we ons het afgelopen kwartaal verheugen over een aantal schenkingen van kostbare en minder kostbare zaken aan de vereniging. Zo werden van mev. Roeland-Groot bijzondere voorwerpen en publicaties ontvangen, schonk de heer J.C. Altorffer een reeks boeken uit zijn "oud" Hoorn-collectie, reikte mev. M. Dijkstra-Storr een boek met dia's aan afkomstig uit de nalatenschap van haar echtgenoot en werd de vereniging verrijkt met drie foto's van Hoorn, gemaakt door P. Dellemarre, die via mev. W.H. Maris-Eriks uit Slootdorp geschonken werden door mev. G. v.d. Kommer-Langereis uit Nieuwe Niedorp.

Filmbeelden van Historisch Hoorn 1925-1939

Op zondagmiddag 29 januari 1995 wordt om 14.30 uur in de theaterzaal van Het Pakhuis een anderhalf uur durende film vertoond over Hoorn ten tijde van de economische crisis aan de vooravond van de tweede wereld oorlog. Toegangsprijs: f 2,50.

De film toont onder meer beelden van de haringvisserij voor de afsluiting van de Zuiderzee, van de bedrijvigheid op de Kaasmarkt, van de koehandel op de Noorderveemarkt en van de kranslegging door minister Colijn in 1937 ter gelegenheid van de herdenking van de 350ste geboortedag van Jan Pieterzoon Coen.

"Oud Hoorn werkt ook aan de basis. Gids Trudy de Rooy wijst groep 7 van de Van Bockxmeerschool de weg in de historie van de haven van Hoorn".

Het pand Noorderstraat 18A

In het bekende boek "Hoorn/huizen, straten, mensen" staat over bovengenoemd laat-19e eeuws pand onder meer te lezen: Nr. 18a steen met opschrift: "Hier leefde en werkte onze ereburger 1875, J.C. Kerkmeijer 1956". De eigenaresse van het pand, de stichting Kerkmeijer-De Regt heeft Oud Hoorn aangeboden om het pand onder bepaalde voorwaarden over te nemen. De woning verkeert nog in dezelfde staat toen de heer en mevrouw Kerkmeijer er woonden. Merkwaardigerwijs bezit het huis restanten van de oude wandbetimmeringen van het St. Pietershof.

Het bestuur van Oud Hoorn heeft de stichting zijn belangstelling voor het pand laten blijken. Wij houden u op de hoogte van de voortgang van de gesprekken met het stichtingsbestuur.

Bijeenkomst met bezorgers

Het bestuur is van plan om op vrijdag 16 december a.s. de bezorgers van de "Oud Hoorn-post" uit te nodigen voor een informele bijeenkomst in de bovenzaal van Café De Galgenbocht aan de Dubbele Buurt 24. Het lijkt een goed idee om de band met deze groep weinig op de voorgrond tredende vrijwilligers weer eens aan te halen en ook te vernemen wat er aan het distributiesysteem van met name het kwartaalblad kan worden verbeterd.

Uniek aanbod voor leden Oud Hoorn

De vereniging heeft tegen een aanzienlijke korting beslag weten te leggen op 30 exemplaren van het boek:

'PERTIJELIKE SAKEN'

*Hoeken en Kabeljauwen in het
Bourgondisch-Oostenrijkse tijdperk.*

Het boek is geschreven door M.J. van Gent en is als deel 22 verschenen in de Hollandse Historische Reeks. In de boekhandel kost het boek f 90,-. Leden van Oud Hoorn kunnen het boek kopen voor het bedrag van f 63,-. Hiertoe nemen zij telefonisch contact op met de voorzitter (02290-16449) om een afspraak te maken om het boek tegen contante betaling te komen afhalen op het adres Johan Messchaertstraat 18.

Werkgroep Presentatie

De oproep die mevr. Femke Uiterwijk tijdens de najaars-ledenvergadering deed om te komen tot een groepje vrijwilligers die in voorkomende gevallen de presentatiekraam van Oud Hoorn willen bemannen, bleek niet gericht tot dovemans oren. Er hebben zich inmiddels vijf personen aangemeld die bereid zijn om de Oud Hoorn-stand op te bouwen, te bemannen en weer af te breken: mevr. C. Wagenmaker, de heer en mevr. S. Joop, mevr. M. Petersen. Het bestuur is bijzonder ingenomen met dit initiatief.

Terras Appelhaven

De heer C. Swinkels van de Appelhaven heeft in zijn ingezonden brief afgedrukt op blz. 82 van het vorige kwartaalblad, het bestuur van Oud Hoorn een gebrek aan ergernis verweten over een aantal ontluisteringen van het historisch stadsbeeld in de nabijheid van het terras "Bohemen": het vieze ongebruikte bootje en de smerige groen uitgeslagen brug tussen Korenmarkt en Bierkade.

Oud Hoorn gebruikt haar formele en informele contacten met raadsleden en met leden van het college voortdurend om hen te wijzen op de meest uiteenlopende stadsbeeld-ontsierende ontwikkelingen. Vaak hebben vooral die informele contacten, ondanks het feit dat de publiciteit daar buiten blijft, de meeste invloed. Was het niet wethouder Th. Hoogkamer (o.a. openbare werken) die recentelijk de opknappbeurt van Hoorns historische ophaalbruggen aankondigde?

Wat onze bezwaren tegen het drijvende terras betreft, Oud Hoorn zou haar doelstellingen ontrouw zijn als zij daartegen geen actie had ondernomen. Wij voelen ons daarin overigens gesterkt door het afwijzende advies van de welstandscommissie, de protesten van een aantal omwonenden en door het collegevoornemen om het terras te tolereren wanneer het oppervlak daarvan dicht boven het water van de Appelhaven komt te liggen, als het ware "verzonken" dus en niet langer op kadephoogte.

En voor alle duidelijkheid: wij hebben niets tegen de exploitanten van het terras, wel tegen het bouwsel zelf en de plaats waar dat is aangemeerd.

Oud Hoorn zal zich blijven keren tegen ontwikkelingen die het historisch stadsbeeld bedreigen; dat haar acties niet altijd even bekend zijn en zich nogal eens buiten de openbaarheid afspelen, is uit oogpunt van doeltreffendheid soms zeer gewenst.

*Namens het bestuur,
A.G.F. van Weel*

Een monumentaal weekeinde

door Femke Uiterwijk en Ton van Weel

Tijdens het weekeinde van 5 en 6 november organiseerde de kersverse Vereniging Open Monumenten haar eerste grote activiteit: de Restauratie van de Maand. Zij had daarvoor de gemeente Hoorn uitgekozen vanwege goede NCM-studiedag-ervaringen in 1992 en de unieke kans om drie pas gerestaureerde gebouwen voor het grote publiek open te stellen: het voormalige Armen Weeshuis (voorheen garage P. Leeuw) aan de Vee Markt, de Lutherse Kerk aan de Ramen en het Sint Jansgasthuis aan het Kerkplein. Voorafgaand aan het weekeinde was er op vrij grote schaal reclame gemaakt in het land: in de ANWB-bladen, de lokale pers, de regionale radio en zelfs de Volkskrant toonde op vrijdag 4 november een foto van de gerestaureerde Lutherse Kerk met een oproep voor het weekeinde. Maanden van overleg waren aan het project vooraf gegaan. De gemeente Hoorn, de VVV-Hoorn, de vereniging Oud Hoorn, de toekomstige gebruikers, het Westfries Museum en vertegenwoordigers van de VOM, zij allen waren direct betrokken bij de voorbereidingen.

Zaterdagmorgen stroomden de belangstellenden uit de treinen naar de informatiestand op het Stationsplein. Om half elf werden zij door burgemeester P. Janssens en de secretaris van de jonge vereniging, de heer E. van Brederode, welkom geheten in de Noorderkerk. Tweedekamerlid mevr. J. van Nieuwenhoven zou het officiële startsein voor het project geven. Helaas bleek zij niet in staat aan die afspraak gevolg te geven. Burgemeester Janssens' improvisatievermogen stond evenwel garant voor een gloedvolle start.

Er was afgesproken dat onze vereniging zorg zou dragen voor de rondleidingen binnen en buiten het voormalige kazernesgebouw waarin nieuwe appartementen waren te bezichtigen. Coördinatrices Annie Pieterse en Hieke Stapel wisten in goed overleg met monumentenkenners/bestuurslid Arie Boezaard en de gidsen een nauwsluitend rooster ten uitvoer te brengen. Om de 45 minuten stond een gids klaar om een groep belangstellenden de geschiedenis van het monument aan de Vee Markt uit te leggen. Om de 15 minuten vertrok een excursie het kazernesgebouw in, waar Oud Hoorn-vertegenwoordigers zorgvuldig toezicht hielden. Tweemaal per dag werd de Poortjeswandeling onder (te) grote belangstelling verzorgd. Binnen in het gebouw waren stands opgesteld van de VVV, de aannemer en de vereniging Oud Hoorn.

Daarnaast liet restauratieschilder Max Polman zien hoe verf gemengd werd uit oude grondstoffen en legde hij de techniek van het z.g. "marmieren" uit; houtbewerker Ben Hagenaars toonde op welke wijze hij de entree tot het nieuwe bankgebouw "beeldhouwde" aan de hand van sleutelstukken en consoles. Ruim tweeduizend belangstellenden hebben op zaterdag 5 en zondag 6 november een bezoek gebracht aan de pas gerestaureerde objecten. Leden van de Lutherse gemeente en van de kunstenaarsvereniging ontvingen de vele bezoekers

Landelijke primeur van het project Restauratie van de Maand

gastvrij. A. Boezaard en H. Zantkuyl hielden dialezingen in de Boterhal, het Westfries Museum zag meer dan 800 bezoekers toestromen en ook het Museum van de Twintigste Eeuw mocht zich in een duidelijk grote belangstelling verheugen. De monumenten-puzzeltocht voor kinderen ging grif van de hand.

Zondagmiddag om 16.00 uur werd met een klein concert van het Archos Trio in de Oosterkerk dit geslaagde weekeinde afgesloten. De heer Van Brederode stak aan

het slot zijn lof voor het verloop, voor de goede organisatie en voor de enthousiaste medewerking van velen niet onder stoelen of banken. Zijn tweede man, de heer Eric van den Berg, werd terecht in de lofuitingen betrokken. Het was voor monumentaal Hoorn in veel opzichten een bijzonder geslaagd weekend; de foto's van Pim van der Waal en Jan Rietvink geven een goede indruk van het verloop.

De feestelijke start om 10.30 uur in de Noorderkerk. De heer Emiel van Brederode zet de betekenis van het project uiteen ten overstaan van een aandachtig luisterend publiek.

Goed beeld van de grote toeloop voor het eerste restauratie-object: het Armenhuis onmiddellijk na de officiële opening. Oud Hoorn-gids Harm Stumpel tracht enige orde te scheppen in de vele vragen.

Het nieuwe bankgebouw, majestueus in volle omvang: een aanwinst voor de stad en een enorme facelift voor de Veemarkt.

In het voormalige Armenhuis zoeken de belangstellenden hun weg. Koffie, thee, broodjes en soep, verzorgd door restaurant Het Sparretje, waren verkrijgbaar.

Ook de geest kon gevoed worden! Voorzitter Ton van Weel en secretaris Nelleke Huisman van Oud Hoorn in de feestelijk aangeklede verenigingsstand. De boekjes van de Bouwhistorische Reeks bleken een grote aftrek te hebben.

Een detailopname van het bankgebouw: de nieuwe monumentale entree van de hand van schrijnwerker Ben Hagenaars, een waar stuk ambachtelijk vakmanschap.

Verslag najaarsledenvergadering in de Oosterkerk 8 oktober 1994

door Nelleke Huisman

Aanwezig: de bestuursleden Boezaard, Faber, De Graaf, Hoogeveen, Van Leeuwen, Rensema, Rietwink, Van der Waal en Van Weel en 76 leden/belangstellenden.

Opening

De heer Albert de Graaf, vice-voorzitter, zegt in zijn openingswoord, dat dit 77ste verenigingsjaar, naast alle zakelijke beslommeringen, in het teken heeft gestaan van het overlijden van de voorzitter, Bas Baltus. In woord en geschrift heeft deze vaak op uitzonderlijke wijze getuigd van zijn betrokkenheid bij Oud Hoorn, bij onze stad en haar monumentale uitstraling.

De vereniging heeft ook afscheid moeten nemen van nog twee zeer gewaardeerde leden, de heren Jacob Willem Koenen en Frans Vulker. Bericht van verhinderd is ontvangen van: Dirk Breebaart, Annie en Henk Pieterse, Rik Singer, Heleen Pijl-van Zuuren, Henne Dekkers en Vera en Chris Hellingman. Hij stelt voor Vera Hellingman, die nog steeds ziek is, een beterschapswens te sturen. Het verslag van de voorjaarsledenvergadering van 12 april 1994 wordt vervolgens goedgekeurd.

Mededelingen van het bestuur

De heer de Graaf spreekt zijn zorg uit over het feit dat financiële steun van de nationale overheid voor het behoud van de monumenten steeds meer te wensen overlaat, ondanks mooie doelstellingen over bevordering van het cultuur-historisch toerisme. Uiteindelijk zijn het particulieren en de gemeentelijke overheid, die de middelen bij elkaar moeten zien te brengen. Hij roept de leden op om de verschillende plaatselijke organisaties, die actief zijn voor het behoud van het monumentale bezit in Hoorn, zoveel mogelijk te ondersteunen. Op verschillende punten laat de gemeente goed werk zien, zoals bij de restauratie van de toren van de Grote Kerk, de plannen voor restauratie van de Statenpoort, het herstel van de hekken aan de Veemarkt, de bouw van appartementen in het voormalige kazernecomplex aan de Mosterdsteeg, de aanpak van het zg. micromilieue in de stad, d.w.z. vermindering van palen, paaltjes, borden, verwijzingen e.d.

Ook bedrijven en organisaties blijven niet achter, denk aan het voormalige pest-/armenhuis aan de Veemarkt (nu V.S.B.-bank), de restauraties van de Lutherse Kerk en de Mariatoren.

De heer De Graaf heeft echter ook kritiek op het gemeentelijk beleid. Zo wijst hij op de bushokjes voor het gerestaureerde station, de aantasting van het Noorderplantsoen en het woud van paaltjes op de Rode Steen. Verder maakt Oud Hoorn zich zorgen over de ontwikkelingen op het terrein van de voormalige lichtmastenfabriek, annex Karperkuil, de woningbouwplannen voor het Visserseiland (twee woontorens) en de nota van uitgangspunten voor het centrumgebied van de binnenstad, vooral aan de kop van het Grote Noord.

Tenslotte maakt de heer De Graaf melding van het unanieme besluit van het bestuur van de vereniging om de heer Ton van Weel te kiezen tot voorzitter van Oud

Hoorn. Hij spreekt namens alle bestuursleden de overtuiging uit dat Van Weel de vereniging de komende jaren op goede wijze zal leiden. Hij draagt met genoegen de voorzittershamer aan de nieuwe voorzitter over. De heer Van Weel staat eerst stil bij het verlies van Bas Baltus. Het bestuur, maar ook hijzelf, mist hem nog steeds. Bas Baltus was een bezielende man, die bij veel mensen de liefde voor oud Hoorn heeft opgeroepen, ook bij hem. Van Weel zegt niet de pretentie te hebben Bas Baltus te vervangen. Hij hoopt ook niet dat de leden dit van hem verwachten. Wel zal hij zich inspannen dat Oud Hoorn een strijdbare vereniging blijft, die op de bres staat voor het belang van de historische stad. Samen met de andere bestuursleden wil hij daaraan een bijdrage leveren. Van Weel rekent daarbij op de hulp van de leden van Oud Hoorn.

Vervulling vacature

In de uitnodiging voor de vergadering staat vermeld: bestuursuitbreiding. Uitbreiding is bedoeld in de zin van vervulling van de vacature Bas Baltus, licht de voorzitter toe. Het bestuur heeft mevrouw Nelleke Huisman bereid gevonden de opengevallen plaats in te nemen. Zij heeft belangstelling voor Oud Hoorn, is historica van origine en heeft bestuurservaring. Na een korte presentatie door de candidate stelt de voorzitter voor door middel van hand opsteken aan te geven of men met de voordracht instemt. De vergadering is unaniem voor. Er waren geen tegenkandidaten. De voorzitter wenst mw. Huisman geluk met haar benoeming.

Contributieverhoging

Penningmeester Pim van der Waal heeft tijdens de voorjaarsledenvergadering aangekondigd dat het bestuur er om financiële redenen niet aan ontkomt voor te stellen de jaarlijkse minimale bijdrage van f 25,- naar f 35,- te verhogen. De penningmeester laat aan de hand van grafieken zien dat de contributieverhoging noodzakelijk is. Globaal 80% van de begroting wordt besteed aan de uitgave van het kwartaalblad. Het blad slokt de laatste jaren een steeds groter deel van de middelen van de vereniging op. De leden stemmen daarna unaniem in met het voorstel tot verhoging van de minimale bijdrage van f 25,- tot f 35,-.

De consequentie van de verhoging van de jaarlijkse contributie met 40% is dat ook de bijdrage voor het lidmaatschap voor het leven met eenzelfde percentage wordt verhoogd. De voorzitter stelt dat de huidige bijdrage voor leden van 45 jaar of ouder f 700,- bedraagt. Het voorstel is dit te verhogen naar f 980,- en de huidige bijdrage voor leden van 55 jaar en ouder van f 500,- naar f 700,-. Voor dit voorstel stemmen 68 leden; 8 leden onthouden zich van stemming.

Uitreiking onderscheiding

De onderscheiding aan een persoon of instelling die zich bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt voor het behoud van Hoorns monumentale stadsbeeld wil het bestuur dit jaar opnieuw toekennen, deelt Van Weel mee. Vorig jaar is de onderscheiding niet uitgereikt. De

ledenvergadering verleende toen voorzitter Bas Baltus het erelidmaatschap. In aanmerking komen de geslaagde restauraties én de functieveranderingen van twee voormalige kaaspakhuisen aan de Bierkade:

Bierkade 1 = Kaaspakhuis De Zon

Bierkade 4, 4a = Dubbel Kaaspakhuis Alkmaar en Gouda.

Oud Hoorn is bijzonder gelukkig dat de stad bewoners kent die met daden laten zien dat het behoud van het historisch stadsbeeld hun echt veel waard is, aldus de voorzitter.

Het pand aan Bierkade 1 is in 1874 als kaaspakhuis gebouwd in opdracht van T. Kroon en zonen, kaashandelaars. Het ontwerp voor het pand was van de Hoornse architect A.C. Bleijs. Tot 1992 was het pand in gebruik als kaaspakhuis. In 1993/1994 is het pand in opdracht van de eigenaar K.H. de Jong's Exploitatiemaatschappij verbouwd tot kantoor voor het stedenbouwkundig bureau Zandvoort. Het fraaie ontwerp van deze historisch verantwoorde verbouwing is van de heer Cees Dekker.

Het Dubbel kaaspakhuis is in 1903 in opdracht van de heer K. de Jong Mz gebouwd aan de Bierkade op nummers 4 en 4a. Tot 1992 is ook dit kaaspakhuis als zodanig gebruikt. In 1993 zijn de twee panden verbouwd tot het Museum van de Twintigste Eeuw, een ambachtelijke bierbrouwerij en een bierproeflokaal, wederom naar ontwerp van Cees Dekker en ook weer in opdracht van de huidige eigenaar. Aannemingsbedrijf Ursem uit Wognum heeft beide restauraties met zorg uitgevoerd.

Oud Hoorn wil niet alleen de opdrachtgever maar ook de initiatiefnemers voor de functieveranderingen en de ontwerper met deze onderscheiding eren. Uitgenodigd worden:

- * de heren Agema en Kroon als vertegenwoordigers van K.H. de Jong's Exploitatiemaatschappij bv.;
- * de heer J. van der Linden als vertegenwoordiger van het stedenbouwkundig bureau Zandvoort;
- * de heren H. Stuifbergen en H. van Lunteren als initiatiefnemers voor de stichting van het Museum van de Twintigste Eeuw.

De voorzitter brengt naar voren dat de onderscheiding

wordt gegeven voor de hoge kwaliteit van de restauratie van de panden. De onderscheiding wordt gesymboliseerd door het inmiddels al vermaarde Oud Hoornschildje.

Namens K.H. de Jong bv. bedankt de heer Agema de vereniging, zeggende dat het tegenwoordig iets bijzonders is als men doet wat men normaal vindt. Zijn maatschappij blijft daarmee doorgaan om zo uiting te geven aan de betrokkenheid met Hoorn. De maatschappij bezit panden aan de Bierkade, Korenmarkt en Nieuwendam. Ook de overige betrokkenen worden door de voorzitter bedankt voor hun inzet en ontvangen afdrucken van oude opnamen van de voor- en achterzijde van het oorspronkelijke 16e eeuwse pakhuis "De Zon".

Rondvraag

De heer Houtman vraagt aandacht voor de bomen aan de Messchaertstraat: naar zijn mening zijn deze niet ongeneeslijk ziek. Hij vraagt de voorzitter hierover met de gemeente in overleg te treden. Deze zegt toe deze zaak persoonlijk te zullen behartigen. Mw. Uiterwijk stelt voor een Werkgroep Presentatie in het leven te roepen analoog aan de werkwijze in Edam. Daar is zo'n werkgroep belast met het organiseren van presentaties van de vereniging tijdens manifestaties e.d. De voorzitter vindt het een goed voorstel. De heer Dijkman maakt melding van een verslag van zijn vader over diens periode bij de N.S.-Hoorn. Hij biedt een tekening van J.C. Kerkmeyer aan.

De heer Van der Kooij vraagt naar het standpunt van het bestuur over de stichting Bontekoe. De vice-voorzitter deelt mede dat het bestuur positief blijft over het initiatief, doch verrast was door recente publicaties in de krant. In het bestuur van de stichting Bontekoe was afgesproken dat de activiteiten van de afgelopen zomer binnenkort geëvalueerd zouden worden. Oud Hoorn blijft positief over versterking van het cultuur historisch toerisme, doch blijft tevens alert dat er mogelijk te grote nadruk wordt gelegd op de commerciële belangen. De heer Van der Waal tenslotte laat de leden enkele recente schenkingen/buiklenen zien: tekeningen, foto's, delen van een Jugendstilplafond.

Voorzitter Van Weel reikt de onderscheiding uit aan de heren Agema en Kroon van K.H. de Jong's Exploitatiemaatschappij.

"Hoorn moet geen museumstad worden"

Nelleke Huisman, de nieuwe secretaris van Oud Hoorn, heeft door haar universitaire studie geschiedenis onmiskenbaar affiniteit met de vereniging, die waakt over het erfgoed van de stad. Historie boeit haar niet alleen, zij vindt kennis erover ook belangrijk voor heden en toekomst.

"Ik ben niet alleen voor behoud van het historisch erfgoed, maar in actuele zin ook

voor een goede verbinding tussen oud en nieuw. Hoorn moet geen museumstad worden" zegt ze resoluut. "Ook nieuwe architectuur moet kunnen gedijen in een stad, die zich ontwikkelt. Het gaat dus niet alleen om het behoud van een individueel pand. Het totale belang van de stad moet aan de orde zijn.

Opereren in zo'n spanningsveld tussen oud en nieuw lijkt me boeiend. Ik verwacht daarom veel van mijn nieuwe bestuursfunctie".

Nelleke werd er precies op tijd voor gevraagd. Ze was net bestuurslid af van "Vrouw en Werkwinkel", welke stichting door integratie ophield te bestaan. Daarvoor was ze onder meer voorzitter van de FNV afd. Hoorn. "Oud Hoorn kwam echt op het juiste moment langs" zegt de historica.

Op 8 oktober j.l. maakte ze haar opwachting als bestuurslid tijdens de jaarvergadering van de vereniging in de Oosterkerk.

M.P. (Maria Petronella, geboren 16-2-'54 in Berkhout) Huisman, heeft veel belangstelling voor geschiedenis, meer in het bijzonder voor de laat 19e eeuwse en begin 20e eeuwse historie. Dat bleek al op het Werenfridus, waar zij aan het lyceum met goed gevolg een studie gymnasium A afrondde. Aan de Universiteit van Amsterdam studeerde Nelleke nieuwe en theoretische geschiedenis met als bijvakken kunstgeschiedenis en sociologie. Zij acht de jaren voorafgaande aan de eerste en tweede wereldoorlog én de oorlog '40-'45 "geen mooie, maar wel een interessante periode gezien vanuit de geschiedbeoefening". De jonge doctoranda studeerde in 1981 af. Nelleke was daarna tijdelijk anderhalf jaar in het middelbaar onderwijs werkzaam. Eind '83 werd zij bij de gemeente Hoorn benoemd als beleidsmedewerker Kunst en Cultuur. In de elf jaren die volgden heeft Nelleke Huisman aan de Nieuwe Steen verschillende taken vervuld. Zij bekwaamde zich door een specialisatiecursus Hogere Bestuurskunde onder meer in zaken van Maatschappelijke Zorg en Welzijn en mede daardoor van Cultuur. Zij hield zich ook bezig met gemeentelijke aspecten van Recht en Kinderopvang. Vanaf 1991 maakt Nelleke Huisman intussen deel uit van de projectleiding sociale vernieuwing. Zij is stafmedewerker op het bureau van de gemeente-secretaris en ondersteunt daar als zodanig werk en beleid van B. en W. "Ook al een boeiende baan", stelt zij met overtuiging vast.

Nelleke Huisman is gehuwd met Gerard Braas, raadslid voor de Partij van de Arbeid in Hoorn. Zij hebben twee dochters, Joni en Eva. Het gezin woont in Blokker.

H.L.

Recensie uit Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden. Dl. 109, afl. 2 (1994)

H.W. Saaltink, ed., Vervolg op de Chronyk der stad Hoorn van de heer dr. T. Velius (Hoornse historische reeks I; Hoorn: Vereniging Oud Hoorn, 1992, viii + 299 blz., f 70,-, ISBN 90 9005 1880).

De laatste editie van de Hoornse kroniek van Velius kwam in 1648 uit maar behandelde de stadsgeschiedenis slechts tot 1630, omdat de magistraat de publikatie toen wegens de pro-remonstrantse teneur onmogelijk maakte. Voor de latere tijd bestond behalve een negentiende-eeuwse uitgave geen gedrukte geschiedenis van Hoorn en deze uitgave van een van de vele handschriften uit het archief ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Vereniging Oud Hoorn vult dus een lacune op. De kroniek begint bij het einde van Velius' periode en eindigt met de tweede staatsgreep van juni 1798. Maar de jaren daartussen worden niet gelijkmatig behandeld. Eerst lezen we een op traditionele wijze aangetaste beschrijving van de stad met telkens een vergelijking van de toestand in 1650 en in 1750 om het verval in de tussentijd te kunnen vaststellen, een typisch achttiende-eeuws motief en dit deel is dan ook in 1786 geschreven. Dan volgt het eerste deel van de kroniek tot 1780 met allerlei wetenswaardigheden over het weer, de handel, en faits humains naast de politieke ontwik-

kelingen waarin de Oranjefamilie veel plaats krijgt. Het tweede deel beschrijft vanaf 1780 de patriottentijd en het jaar 1787 wordt zeer breedvoerig behandeld. De jaren 1789-1794 worden echter in twee pagina's afgewerkt, waarna 1795 tot 1798 vele bladzijden vergen en eigenlijk een geschiedenis van het hele land vertellen, een tendens waar de auteur zich in het eerste deel onder verwijzing naar de klassieken van de Nederlandse geschiedschrijving juist tegen had verzet. Misschien zijn zij later toegevoegd. Wie is nu de schrijver van dit zo ongelijk gedoseerde werk? Saaltink, wiens uitvoerige notenapparaat van grote kennis van de Hoornse geschiedenis getuigt, weet hier geen definitief antwoord op te geven. Hij opteert voor Hendrik Carbasius Boudevijnsz. (1761-1823) waarvan hij een portret afdruckt. Inderdaad was het handschrift in handen van diens familie, is de schrijver in tegenstelling tot andere naamgenoten duidelijk oranjegezind en was hij in 1788 vroedschap en tot 1795 boekhouder van de VOC (reden waarom deze jaren nauwelijks worden behandeld?) zodat de aanwijzingen in zijn richting sterk zijn. Een index op onderwerpen uit het handschrift is gehandhaafd met de oorspronkelijke lemmata en een register op topografische namen toegevoegd, beide verwijzend naar de oorspronkelijke paginanummers van het manuscript. Een register op namen is niet aanwezig. Dat alles maakt de toegankelijkheid van dit aantrekkelijk verzorgde boek er jammer genoeg niet groter op. (E.O.G.H.M.)

De geschiedenis van het pand Gedempte Turfhaven 12/14

door Petra van Diemen

Het pand Gedempte Turfhaven 12/14 werd in 1789 in twee zelfstandige delen gesplitst, die in 1917 weer vervangen werden door een onge-deeld nieuw perceel, dat echter de oude dubbele nummering 12/14 behield.

Het fraaie gebouw lijkt in de verte op wat architecten van de zogenaamde Amsterdamse School in de hoofdstad realiseerden. Bij de detaillering heeft de bouwer een goed oog gehad voor speelse oplossingen, hetgeen vooral bij het fronton duidelijk te zien is.

Beschrijving

De in kruisverband gemetselde boven- en onderpui dateren uit verschillende bouwperiodes.

De winkelpui kreeg in 1979 zijn tegenwoordig uiterlijk. Binnen een bakstenen ombouw op een natuurstenen basement werd met gebruik van veel glas in een houten omlijsting een symmetrische pui opgetrokken. De onderpui wordt gedomineerd door een reclamefries met in het midden een boogvorm. De scheiding met de bovenverdieping wordt aangegeven door een halfsteens bakstenen lijst.

De bovengevel bestaat uit drie traveeën, elk afgesloten door een fantasiefronton, waarbij de middelste travee hoger is dan de twee zijtraveeën. Alleen het gestileerde fronton in het midden wordt 'gedragen' door twee pilasters, de andere twee pilasters lopen dood. Binnen de vier pilasters zijn ramen aangebracht.

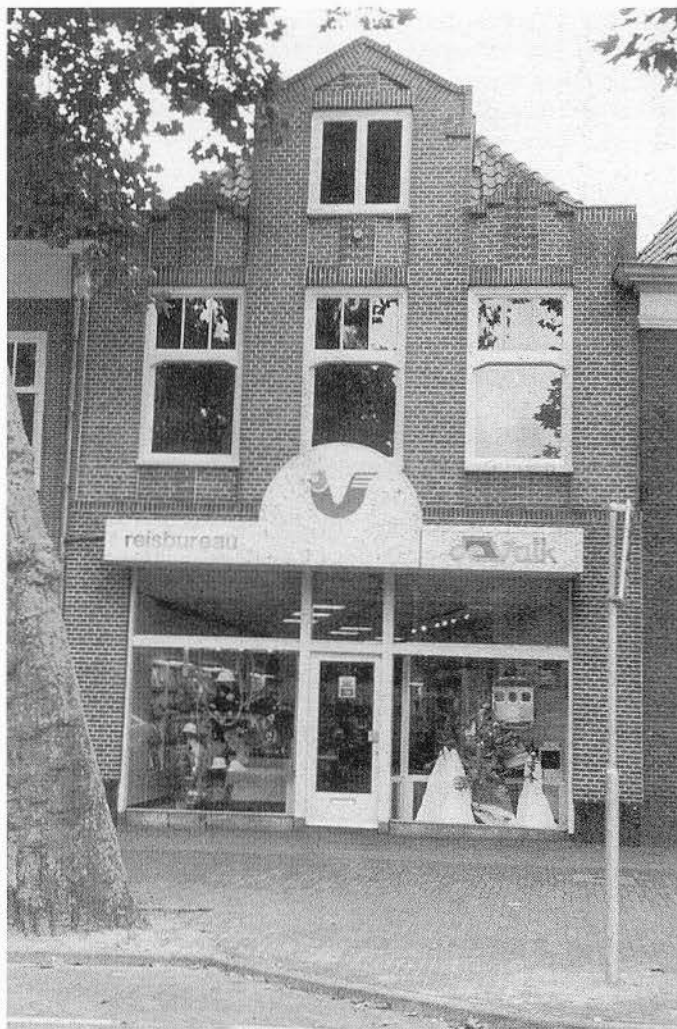
Op de verdieping zijn drie ramen in een nis geplaatst. De ramen worden door een kalf met afgeschuinde hoeken in tweeën verdeeld, waarbij de bovenste helft uit een drielicht bestaat. Onder de ramen is een verdiept vlak aangebracht waarbinnen de baksteen vanuit het midden naar beide zijden schuin wegloopt. Boven de raampartij is eenzelfde motief te herkennen. Daar worden de buitenste delen afgesloten door een getrapte bakstenen fronton. In het midden is op de tweede verdieping boven het verdiepte vlak een vierde raam te zien, dat afgesloten wordt door een fronton met een onderbroken verdiepte driehoek. Dit middendeel van de gevel eindigt in een in reliëf aangebrachte rand met gestileerde voluutvormen aan de beide uiteinden.

Achter deze gevel bevindt zich een afgewolfd dak waarvan de bijzonder gevormde piron¹ opvalt.

Eigenaars en bewoners

De eerste te achterhalen eigenaar is Lambert van Leersum die vanaf 1716 in het bezit van het huis was. Hij betaalde er in dat jaar *f* 41 voor aan een onbekende verkoper.

Vóór 1747 werd het pand verkocht aan Willem van Leersum, waarschijnlijk de zoon van Lambert. Deze verkocht het huis op zijn beurt in 1752 aan Jan Thuyn. Deze moet voor 1757 overleden zijn, aangezien er in dat jaar melding gemaakt wordt van de weduwe Thuyn, geboren Jannetje de Graaf. Zij verkoopt het pand in 1769

Ged. Turfhaven 12-14, nu pand Reisbureau De Valk.

aan Jan de Graaf voor *f* 90. Wanneer een Jan de Graaf, vermoedelijk een zoon van de eerder genoemde Jan, op 11 februari 1788 overlijdt, laat hij de panden Gedempte Turfhaven 10, 12 en 14 na aan zijn zuster Maritje de Graaf. De huizen waren overigens daarvoor reeds gemeenschappelijk bezit van Jan en Maritje.

In 1788 moet dus het hier besproken huis al in twee woningen, de latere nummers 10 en 12, zijn gesplitst, een situatie die tot 1852 zou blijven bestaan.

Gedempte Turfhaven 12

In 1789, een jaar nadat het perceel in haar bezit was gekomen, verkocht Maritje het pand aan een zekere Claas Pieterszn. Klaas van Lier trad bij deze verkoop op als bemiddelaar en kwam een prijs van *f* 267 overeen met de verkoopster.

Het is onduidelijk, wat er daarna precies heeft plaatsgevonden. Tussen 1789 en 1809 ontbreken één of meer schakels. In 1806 werd in het verpondingsregister jaagschuitschipper² Jan Bulkes (1769-) als eigenaar aangegeven. Deze had het pand echter pas in 1809 gekocht

Exp: 3 Augst 1000 N° 457.

Bekeest van Heeren
Burgemeester en Oetdhou-
der der gemeente Hoorn

Geeft met verschuldigde Ser-
vice W. Kinnen Maas de Vries
koopman te Hoorn.

Dat hij beleeft verzoekt het
leggen eener spruit van Engelsche
blende buizen vijf binnenwerts. v. 15
Steten van af het perceel n° 508²
234 door de sloppewid. tot in de turf
haven, tot afvoer van wuisstoffen
en wates.

Deze vernieuwing niet mogen
de geschieden dan met toestemming
van Wachtb. is zijn beleeft verzoekt
die toestemming van Wachtb. te
vermeruen onder die bepaling als bij
de verordering deser stad is veror-
dineerd.

W. K. daenck

Hoorn 2 Augustus 1000.
W. de Vries

van het echtpaar Jan Snoek en Wilhelmina Bos³. Jan Snoek zou het perceel van Claas Pieterszn gekocht kunnen hebben, maar hiervoor is geen direct bewijs gevonden.

Bulkes is tweemaal gehuwd geweest. De eerste maal trouwde hij met Elisabeth Vos en na haar dood met Etje Koopman. Deze laatste trad na het overlijden van Bulkes in het huwelijk met Hendrik Gerver.

In het archief zijn geen verkoopakten van Turfhaven 12 te vinden tussen 1809 en de volgende overdracht in 1832. In 1830 wordt Frans van Uven, brood- en banketbakker door het kadaster als eigenaar vermeld. Van Uven werd officieel pas eigenaar in 1836, toen hij het pand kocht van David du Mosch, een koopman op de Vismarkt. Deze had het in 1832 in zijn bezit gekregen via een onderhandse akte voor een bedrag van f.180. De toen niet genoemde verkoper zou Jan Bulkes geweest kunnen zijn.

In 1851 verkocht Frans van Uven zijn pand, dat toen volgens de beschrijving 52 ellen groot was, voor een bedrag van f.180 aan de kleermaker Frans ter Horst (07.07.1800-20.08.1875). Het perceel werd in 1852 weer samengevoegd met Turfhaven 14.

In 1875 verkochten de erfgenamen van Frans ter Horst, te weten zijn weduwe Jannetje Mooij (14.11.1802 Me-demblik-), de timmerman Maarten ter Horst (02.10.1842-), Andries ter Horst (06.04.1833-), eveneens timmerman en wel te Amsterdam en Jan ter Horst (1831-), banketbakker te Edam, het huis voor een bedrag van f.1300 aan de fruitkoopman Klaas de Vries. Dat was meer dan het zevenvoudige van wat er vierentwintig jaar eerder voor betaald was.

Bewoners

Volgens het volkstellingsregister van 1830 zijn de bewoners in dat jaar Jacob Kieltjes (1778 Lange-dijk -) en Aagje Plaad (1779 Edam -), samen met hun zoon Paulus (1804-), die geelgietersknecht van beroep was. Het is niet duidelijk, of ze in het pand Gedempte Turfhaven 12 of 14 woonden.

Tussen 1835 en 1853 woonden Frans ter Horst, de eigenaar van pand, er samen met zijn echtgenote Jannetje Mooij en hun vijf kinderen. Daarvoor hadden ze ook op het adres Gedempte Turfhaven 10 gewoond.

De bewoners van 1853 tot 1900 zijn in alfabetische volgorde:

Isaäk Cabri (07.07.1805 's-Hertogenbosch-10.05.1879 Achterom), horologiemaker, gehuwd met Klaartje Plouwies (29.07.1805-12.03.1877 Grote Oost). Inwonend: twee zonen, een kleinzoon, Jan, en een kleindochter, Johanna.

Hermanus van het Hoff (25.06.1830 Hoorn-03.04.1895 Hoorn), kramer. 08.07.1864 werd hij weduwnaar van Abeltje Gosen (15.09.1833 Schokland-08.07.1864 Hoorn). Inwonend de moeder van Hermanus, Maria van Ophem (Hoorn 29.12.1833-), zijn zuster, Johanna (Hoorn 16.06.1834-) Deze laatste vertrok 1889 naar Bloemendaal.

Everardus Augustinus van het Hoff (Hoorn 20.12.1863-), zoon van Hermanus en Abeltje, sigarenmaker. Huwde 09.11.1894 Petronella de Vries. Woonde hier samen met zijn ouders.

Johannes Jakobus Post (02.03.1861 Alkmaar-), sorteerder, kwam begin 1885 vanuit Nijmegen naar Hoorn, huwde 07.05.1886 met Aafje van der Winden, van wie hij vijf kinderen kreeg.

Pieter van der Tak (09.05.1823 Woudrichem-21.06.1887 Hoorn)

Huwde Femmetje Bosman (18.04.1825 Hoorn-03.07.1860 Hoorn), die hem drie kinderen schonk. Huwde daarna

Sophia Maria Minnegal (26.05.1854 Amsterdam-), waarvan hij twee zoons kreeg. Mevrouw Van der Tak-Minnegal vertrok 09.07.1887 naar Amsterdam.

Gedempte Turfhaven 14

Maritje de Graaf verwierf dus in 1788 de panden Gedempte Turfhaven 10, 12 en 14. Ze verkocht nr. 14 nog in hetzelfde jaar voor f.980 aan de zilversmid Christiaan Naatsmer⁴. Het ging hierbij om een huis met grond en een achterhuis, dat via de Kloppoort bereikbaar was.

Tussen 1809 en 1826 moet het pand verkocht zijn aan Jan Bulkes. Hoewel hij in het kadaster als eigenaar wordt genoemd, is nooit een akte van de verkoop gevonden. Bulkes kan het huis rechtstreeks van Naatsmer gekocht hebben of samen met Gedempte Turfhaven 12 van het echtpaar Snoek-Bos.

Na het overlijden van Jan Bulkes omstreeks februari 1842 verwierf een van de beide dochters van Jan Bulkes, Cecilia, in een publieke verkoping het pand voor f.315.

In 1852 wordt het perceel met een grote groep andere als onderpand gebruikt voor een schuld van f.6000 van Cecilia Bulkes en haar man Caspar Egelman aan de Amsterdamse koopman Johannes Franciscus Alberdingk Thijm. Het perceel heeft dan een oppervlakte van 31 ellen. Nadat de beide echtelieden overleden zijn, wordt in 1866 een akte van scheiding opgesteld. Hierbij zijn de kinderen van Egelman en Bulkes betrokken, namelijk Sijtje Egelman, gehuwd met Lambertus de Vries, timmerman, Arend Egelman, zonder beroep, Jan Egelman, schipper en Maria Egelman. Het pand wordt getaxeerd op f.500 en toegewezen aan Sijtje Egelman. Het wordt dan overigens bewoond door de al bij Turfhaven 12 genoemde Pieter van der Tak.

Na de dood van Lambertus de Vries komt het pand via zijn weduwe Sijtje Egelman in het bezit van de schoenmaker Johannes A. Wilhelm. deze verkoopt het in 1917 door aan de weduwe van Heertje Hoogcarspel, in leven koopman en winkelier, en Pieter A. Hoogcarspel, kolonel bij de Technische Dienst te 's-Gra-venhage. Onder deze eigenaars wordt het pand verbouwd en samengevoegd met Gedempte Turfhaven 12.

Bewoners

Tussen 1835 en 1853 woonde schoenmaker Evert Guilebert (1807-15.01.1850) in het pand. Hij was gehuwd met Anna Wilhelms (1815 Groningen-). Uit hun huwelijk werden drie kinderen geboren. Na de dood van haar

De Gedempte Turfhaven tegenover de Veemarkt aan het begin van deze eeuw.

man hertrouwde Anna op 23.01.1851 met de arbeider Klaas van Regteren (1812-02.11.1855).

Hieronder volgt in alfabetische volgorde een overzicht van de families op dit adres tussen 1853 en 1900:

Ernst Arnold (20.04.1797 Koevorden-25.06.1862). Evenals Van der Tak woonde deze winkelier tot aan zijn dood op de Turfhaven. Uit zijn huwelijk met Grietje de Vries (23.05.1797-) werd een dochter geboren, Louisa Wilhelmina (07.03.1831 Delfzijl-02.08.1899). Deze dochter trouwde met

Klaas de Vries (01.04.1826 Haarlem-27.08.1898), een koopman in fruit. Samen stonden zij voor de zware taak om veertien kinderen groot te brengen.

Johannes Stephanus Fremeijer (19.10.1844-25.01.1874), klerk, is de laatst bekende bewoner van het pand Gedempte Turfhaven 14. Hij was getrouwd met Maria Anna Robijns (24.04.1845 Vlissingen-) bij wie hij drie kinderen kreeg. In 1882 vertrok de gehele familie naar Amsterdam.

Vuurwerk

In 1863 vroeg Klaas de Vries vergunning om als bijverdienste vuurwerk te mogen verkopen. Het bleek, dat De Vries al tien jaar vuurwerk op de achterzolder van zijn huis bewaarde in 'een aan de binnenzijde met blik beslagen kist'⁵. Voor verkoop van vuurwerk was echter helemaal geen vergunning vereist, zodat het verzoek zonder meer werd ingewilligd. De politie die angstvisioenen kreeg bij de gedachte aan een ongebreidelde handel in knalbommen en gillende keukenmeiden, vroeg in de persoon van Commissaris van Politie H. Oberman 'ter voorkoming van verkeerd begrip' geen ruchtbaarheid te geven aan het feit dat geen vergunning aangevraagd behoeft te worden.⁶

Maar Klaas de Vries wilde alleen tijdens de feestdagen rondom het *Vijftigjarig grondwettig Volksbestaan onder de soevereiniteit van het huis van Oranje* vuurwerk verkopen. Het feest zou op 17 november plaatsvinden en op de 14e van die maand meldde de Hoornsche Courant hierover:

Voor zooverre vooralsnog bekend is, geschied den 17 alhier het volgende ter feestviering: Voorm. van 9½ tot 10½ uur Godsdienstoefening in de Kerken. Ten 10½ uur gaan de kinderen van de stads scholen onder geleide der onderwijzers en korps in feestelijken optogt naar de respectieve woningen van den Heer Burgemeester, de heeren Wethouders en den heer W. Nijssen, Pres. der schoolcom., daarna begeven zij zich naar het Doelenplein om zich aldaar te vermaken met mastklimmen, zaklopen, enz. waarvoor van verschillende belangstellenden, even als te Amsterdam, allerlei aardigheden tot prijzen geschonken zijn en bij den Hoofd-Onderwijzer bezorgd; ook zijn eenige kistjes cigaren benevens een massa liederen door onbekenden ten beste gegeven.

De kinderen zullen aldaar op chocolade worden onthaald, het plen zal dien dag uitsluitend voor hen worden afgesloten.

Ten 12 uur zal er parade gehouden worden, daarna uitvoering van eenige muziekstukken door de muzikanten van het 7de Regiment.

Ook de leden van het tuinmansgilde hebben het voornemen, om een feestelijke optogt door de stad te houden.

*'s Avonds zullen er weder muziekstukken worden uitgevoerd op den Rooden Steen.'*⁷

In 1865 vraagt Klaas de Vries opnieuw om een vergunning, dit maal voor de verkoop van vuurwerk tijdens de *Vijftigjarige Gedenkdag van de Slag bij Waterloo*. Dit feest zou gevierd worden op zondag en maandag, de

achttiende en negentiende juni. De zondag zou de dank-en biddag worden, terwijl de maandag de dag der optochten zou zijn. Het vuurwerk ter ere van het feest zou vanaf tien uur 's avonds op een speciaal terrein afgestoken worden. Er zouden een speciale tent en een tribune voor de toeschouwers opgericht worden, waarvoor men plaatsbewijzen diende te kopen⁸.

Klaas de Vries wees erop, dat er gezorgd was voor een doelmatige berg- en bewaarplaats. Zijn pakhuis aan het Waaitje diende als grote opslagplaats. Daarvandaan zou hij het vuurwerk telkens in kleine hoeveelheden naar de Turfhaven brengen, waar het in blikke trommels bewaard zou worden.

Voor het laatst vroeg Klaas de Vries toestemming voor de verkoop van vuurwerk in 1871. Ter ere van de *Landbouweesten* eind september, begin oktober, die georganiseerd werden door de Hollandsche Maatschappij van Landbouw, wilde hij graag vuurwerk aan de man brengen. De Hoornsche Courant meldde, dat op zondag 1 oktober het vuurwerk afgestoken zou worden, maar om onduidelijke redenen ziet Klaas van de verkoop af⁹.

Geschiedenis van het gebouw

De oudst bekende informatie dateert uit 1860, toen een proces verbaal opgemaakt werd tegen de Erven Engelman. Het pand bevond zich namelijk in een zodanig bouwvallige toestand, dat direct ingegrepen diende te worden wegens gevaar voor omwonenden. De rooi-meesters¹⁰ adviseerden daarom tot sloop en herbouw. In ieder geval dienden de schoorsteen en de zijgevel onmiddellijk vernieuwd te worden, om verdere ongelukken te voorkomen. Op dat moment was het perceel overigens onbewoond. Aangezien geen verdere vervolging heeft plaats gevonden, kan aangenomen worden, dat de herstellingen uitgevoerd zijn.

Twintig jaar later werd op verzoek van Klaas de Vries een riool aangelegd. Het zou door de Kloppoort tot in de Turfhaven moeten lopen en zou dienen ter afvoer van vuile stoffen en water. Klaas kreeg eveneens toestemming voor de aanleg van een mesthoop, aan de Turfhaven achter de Kloppoort nr 5-239. Hierbij werd wel een aantal voorwaarden gesteld:

1. Het geheel moest een hellende stenen vloer bezitten en deze moest voortdurend in goede staat worden gehouden.
2. Aan de lange zijde van de vloer moest een 'stenen goot van tenminste 1 decimeter diepte' aangebracht worden, welke met de dito goot in verband moest worden gebracht met de zich op het terrein tegenover de gemetselde vloer bevindende goot¹¹, die uitliep in de mede aldaar aanwezige kolk.
3. De goten moesten goed onderhouden worden.
4. De belendende houten schuttingen moesten op een afstand van 5 decimeter gezet worden.
5. De mesthoop mocht niet groter dan 3 meter lengte, 2 meter breedte en 1 meter hoogte worden.
6. Geen 'beer'¹², asch, afval van geslacht vee of krenge¹³ mochen gestort worden¹⁴.

Dit is het laatste, dat we over Klaas de Vries vernemen.

In 1887 vroeg de timmerman Andries de Groot vergunning tot het gebruik van drie vierkante meter openbare weg. Hij had reeds vergunning tot het gebruik van uitstallingruimte van dezelfde omvang voor zijn pakhuis op het Waaitje. Blijkbaar beviel het hem daar niet zo goed en verzocht hij daarom om verplaatsing van de ruimte naar Gedempte Turfhaven 4-233. Er werd geen bezwaar gemaakt.

In 1889 vroeg dezelfde Andries de Groot, of hij een zonnenscherm aan het door hem bewoonde pand mocht aanbrengen. Ook hiertegen werd geen bezwaar gemaakt, zij het, dat het scherm minstens 1,50 meter buiten de gevel geplaatst moest worden en in neergelaten toestand minstens 2,25 meter boven de grond moest blijven.

Tenslotte werden de panden 12 en 14 in 1917 gesloopt

Bijlage 1

EIGENAARS EN BEWONERS

Gedempte Turfhaven 12

1789: Maritje de Graaf
Koper: Claas Pieterszn
1806: Jan Bulkes
1809: Jan Snoek x Wilhelmina Bos
Koper: Jan Bulkes
1832: Koper: Mozes David du Mosch
1836: M.D. du Mosch
Koper: Frans van Uven

Gedempte Turfhaven 14

1716: Lambert van Leersum
1747: W. van Leersum
1752: W. van Leersum
Koper: Jan Thuyn
1757: Weduwe Jan Thuyn
1769: Jannetje de Graaf, weduwe J. Thuyn
Koper: Jan de Graaf
1789: Maritje de Graaf
Koper: Christiaan Naatsmer
1809: Christiaan Naatsmer
1826: Jan Bulkes
1830: Jan Bulkes

Bewoners

Gedempte Turfhaven 12

1830: Jacob Kieltjes x Aagje Pad
1835-1853: Frans ter Horst x J. Mooij
1853-1900: Isaäk Leonardus Cabri
Hermanus van het Hoff x A. Goosen
Everardus Augustinus van het Hoff x H.P. de Vries
Johannes Jacobus Post x A. van der Winden Pieter van der Tak x I. F. Bosman 2. S.M. Minnegal
1912: E. van het Hoff, sigarenhandelaar
1920: H. Hoogcarspel, winkelier-grossier
1928: H. Hoogcarspel, winkelier en grossier in sigaren
1964: K. Kool
1981: P.E. de Jong

Gedempte Turfhaven 14

1830: Jacob Kieltjes x Aagje Plaad
1835-1853: Evert Guilebert x A. Willems
1853-1900: Ernst Arnold x G. de Vries
Pieter van der Tak x I. F. Bosman 2. S.M. Minnegal
Klaas de Vries x L.W. Arnold
Johannes Stephanus Fremeijer x M.A. Robijns
1920: H. Hoogcarspel, winkelier-grossier
1928: H. Hoogcarspel, winkelier en grossier in sigaren
1964: K. Kool
1981: P.E. de Jong

Eigenaars

Gedempte Turfhaven 12

onb.: Jan Sweering, kaarsenmaker
1848: Frans van Uven, koekebakker
1852: Frans ter Horst, kleermaker

Gedempte Turfhaven 14

onb.: Jan Bulkes, jaagschuitschipper
1842: C. Bulkes-Egelman

Gedempte Turfhaven 12-14

1867: Lambertus de Vries, timmerman
1898: Sijtje Egelman, wed. L. de Vries
1909: Johannes A. Wilhelm, schoenmaker
1917: wed. Heertje Hoogcarspel,
Pieter A. Hoogcarspel, kolonel Technische Dienst, 's-Gravenhage

om plaats te maken voor een ontwerp van H.J. Cramer. Het pand zoals we het nu zien, dateert uit deze tijd, met uitzondering van de ondergevel die in 1979 verbouwd werd.

Het hier besproken perceel bezit een boeiende geschiedenis. Het karakter van de nieuwbouw uit 1917 kan door de associaties met de Amsterdamse School die deze oproept, bijzonder worden genoemd.

Bijlage 2

VERNUMMERING

Huisnummers	12	14	Kadaster	
1730:	5-283	5-284	B601	B602
1806:	6-56	6-55	B3395	B3395
1830:	6-64	6-63	B2396	B2396
1835-1853:	5-200	5-201		
1853-1889:	5-233	5-234		
1889-1909:	12/14	12/14		
1909-1992:	12/14	12/14		

Bijlage 3

VERGUNNINGEN

1860: Erven Engelman: proces-verbaal
1863: K. de Vries: verkoop vuurwerk
1865: K. de Vries: verkoop vuurwerk
1871: K. de Vries: verkoop vuurwerk
1880: K. de Vries: aanleg riool
1883: K. de Vries: aanleg mesthoop
1887: A. Groot: gebruik openbare weg
1889: A. Groot: plaatsen zonnenscherm
1905: E. van het Hoff: aanbrengen naambord
1907: C. Renooy: oprichten smederij
1908: C. Renooy: aanbrengen uithangbord
1916: Jac. Haring: aanbrengen fietsenrek en uithangbord
1917: H. Hoogcarspel: amoveren en herbouw woon/winkelhuis architect: H.J. Cramer
1946: A. Oks namens H. Hoogcarspel: verwijderen bestaande stoepen en daarvoor aan te brengen trottoir
1950: E.C.A. de Beer: schoonspuiten van vier auto's op de openbare weg
1950: W. Tonnema namens J.C. de Beer: aanbouwen keuken achter perceel en aanbrengen lichtbak
1970: P.E. de Jong: gedeeltelijk veranderen nr. 12/14
1972: Rejsbureau Valk: lichtbak aanbrengen
1976: P.E. de Jong: samenvoegen twee woningen en wijziging indeling
1979: Rejsbureau de Witte Valk: uitbreiding winkelpand-architect: J. Koorn

Noten

1. piron: versiering, meestal met een bol ter afsluiting van de nok. H.W. Saaltink.
2. Hij wordt schipper genoemd in het bevolkingsregister van 1830 en bij zijn overlijden in 1840. Volgens het patentregister van 1806 is hij bezemmaker, handelaar in fruit, groente en bezems en oppasser bij de Hersteld Ev. Luth. Gem. (HWS).
3. Uit een onderzoek van de Archiefwerkgroep bleek, dat het verpondingskohier niet in 1806 is samengesteld, maar dat het grootste deel van dit belastingkohier pas in 1809 tot stand kwam. Het kohier geeft dus gewoon Bulkes als eigenaar in 1809 aan. HWS.
4. Volgens het patentregister van 1806 en het verpondingskohier van 1809 is de in 1755 in Hoorn geboren zilversmid Christiaan Naatsmer eigenaar en bewoner van het huis nr 62 in wijk 6, nu Gedempte Turfhaven 14.
5. Archief gemeente Hoorn 1816-1949 (GAH 1816), voorl. nrs. M. 187 (fol. 149 nr. 10; fol. 154v nr. 26), M 287 en M 473.
6. GAH 1816, voorl. nr. M 473.
7. Hoornsche Courant 31-10 (nr. 1275), 7-11 (1277), 10-11 (1278) en 14-11-1863 (1279).
8. Idem 6-6 (nr. 1442) en 20-6-1865 (1446).
9. Idem 3-9-1871 (nr. 2096).
10. Rooimeesters: college belast met het toezicht op de naleving van de bouwvoorschriften.
11. De ambtelijke tekst is hier niet geheel duidelijk. Waarschijnlijk wordt bedoeld: welke in verband moet worden gebracht met de zich ...
12. beer: menselijke uitwerpselen
13. krenng: dood dier.
14. GAH 1816, voorl. nr. 207 (fol. 8v nr. 16); ingekomen stukken 1882 nrs. 1134 en 1173.

De Hoekse en Kabeljauwse twisten uitvoerig beschreven

door H.W. Saaltink

'Pertijelike Saken'. Een deel van onze lezers weet inmiddels waar deze woorden uit het Middel-Nederlands naar verwijzen¹. Het is de titel van de dissertatie van M.J. van Gent, waarop hij dit jaar in Leiden promoveerde. Het bestuur van Oud Hoorn vond dit werk belangrijk genoeg om de publikatie ervan door een bijdrage te steunen, met een forse subsidie de leden in de gelegenheid te stellen het boek tegen sterk gereduceerde prijs aan te schaffen en de auteur de mogelijkheid te geven iets over zijn werk te komen vertellen. Het boek van Van Gent behandelt een gedeelte van de Hoekse en Kabeljauwse twisten namelijk de periode 1467-1483. De onderstaande beoordeling werd geschreven vóór de lezing van 15 november.

Stijl

Toen ik nog naar de Lagere school ging - zo heette dat toen - had je schoolmeesters en schoolmeesters. Je kon ze beoordelen op hun geschiedenislessen. Bij de goede werd de moord op Floris V met zoveel verve voorgedragen, dat deze hele ijselijke geschiedenis nog eens werd nagespeeld op de speelplaats, bij de slechte zat de ene helft van de klas te 'klieren' en viel de andere helft in slaap. De schrijver van 'Pertijelike Saken' behoort tot de middensoort. Veel brood met hier en daar een krent. Zo'n krent is het verslag van de inname van het Hoeksgezinde Dordrecht door de Kabeljauwen in de nacht van 5 op 6 april 1481. De Hoeken komen dan met 80 of 250 man - de bronnen zijn het niet eens over het juiste aantal - de stad binnen op een manier die al sinds de inname van Troje door de Grieken een waarborg voor succes was. De Kabeljauwse partijgangers verborgen zich in schepen geladen met rijshout en levensmiddelen. Het was in die tijd mogelijk met 100 of iets meer mannen de toen belangrijkste stad van Holland in te nemen. De schout liet de schepen ongecontroleerd de stad binnenvaren, omdat de schipper goed bekend stond en men grote behoefte had aan de lading. De Hoekse partijgangers kwamen uit de schepen *en trokken onder het roepen van 'Oostenrijk!'² en 'Egmond'³ de stad in. De overvallers hadden een witte zakdoek om hun arm gebonden als herkenningstekens.* (Ik vraag me af, wanneer het gebruik om met zo'n lap textiel in de zak rond te lopen, is ontstaan. HWS) *Zij begaven zich naar de poorten en naar het stadhuis om de versterkingen toe te laten, die zich in de omgeving schuil hadden gehouden. Op de Vismarkt bood burgemeester Gillis Adriaansz. met een aantal poorters even gewapende tegenstand. Volgens de overlevering zou hij een koperen pot op zijn hoofd hebben gezet, omdat hij in de consternatie niet zo gauw zijn helm had kunnen vinden. Het hoofddeksel*

baatte hem overigens weinig, want Gillis liet net als de onderschout het leven in de schermutseling (blz 298). Het verhaal met de koperen pot komt uit de z.g. Divisiiekroniek⁴, de belangrijkste verhalende bron over de 14e en 15e eeuwse geschiedenis van onze provincie. Dit laatste werk heeft een iets sappiger stijl dan Van Gent. Ter vergelijking citeer ik een ander fragment ook over de Hoekse en Kabeljauwse twisten uit dit oorspronkelijke werk. Het gaat over de moord in 1392 op Aleid van Poelgeest, een adellijke jongedame waarmee de toenmalige graaf van Holland, Albrecht van Beieren, ongehuwd samenleefde. In 't jaer dertienhonderd twee en 'negenentich, toen wierdt in Den Hage dood geslagen, Jonkvrouw Alyd van Poelgeest, 's Hertogen Aelbrechts boele en dochter van Jan van Poelgeest; en toen Willem Kuser, des Hertogen Hofmeester haar beschermen wilde wierdt hij op haar lyf door geslagen van dezelve, die dezen moordt deden ende die dit feit deden, ruimden terstond het land en liepen weg. Ende van desen dootslagh quam eene groote beroerte in den lande.⁵ Kernachtiger en wezenlijker kun je een historisch feit niet weergeven. De vergelijking is niet helemaal eerlijk. Van Gent schreef een dissertatie, dat is een onderzoek naar een, in dit geval historisch, probleem met vraagstelling, antwoord en conclusie, waarin iedere uitspraak aan de hand van bronnen gestaafd moet worden. Een goede stijl is daarbij niet nodig. De schrijver van de Divisiiekroniek, met een duidelijk schrijverstalent, had gevoel voor taal en schreef min of meer voor zijn plezier⁶.

Ik wil het werk van Van Gent niet alleen op zijn stijl beoordelen, daarvoor heeft het te veel kwaliteit. Ik vraag me alleen af, of een publikatie als de hier besprokene, die niet alleen bedoeld is voor de vakbroeders, wat meer succes bij het publiek zou hebben als de auteur een wat pakkender stijl zou hebben gebruikt. Dat de wetenschappelijkheid hier niet onder hoeft te lijden, bewijst het werk van de nog niet zo lang geleden overleden collega van Van Gent H.P.H. Jansen. Geschiedenis is immers ondergebracht bij de Letterenfaculteit.

De Hoekse en Kabeljauwse twisten

De Hoekse en Kabeljauwse twisten hebben Holland en Zeeland geteisterd van 1345 tot 1492. Een burgeroorlog die met een aantal onderbrekingen meer dan 150 jaar duurde, uitgevochten tussen een aantal adellijke geslachten, gesteund door de steden. Zelfs de graaf van Holland was van tijd tot tijd gedwongen partij te kiezen. Vechten was in de middeleeuwen normaal. Ieder vrij man mocht in die tijd voor het hem aangedane onrecht vergelding zoeken met de wapens in de hand. Wij hebben dat recht afgestaan aan de overheid, maar in bepaalde delen van de wereld schijnt het weer terug te komen, zie Bosnië. Oorlog voeren was voor de adel het aangeleerde handwerk, vandaar dat het ridderlijk deel van de bevolking ook niet veel anders deed. Het was

Van het beleg van Hoorn in juli 1482 door stadhouders Joost van Lalaing zijn geen afbeeldingen bekend. Vergelijkbaar is het hier afgebeelde beleg van Neuß in 1474-1475. Houtsnede mogelijk van Hans Burgkmair. Graph. Sammlung Staatsgalerie Stuttgart.

niet vreemd dat de Hoekse en Kabeljauwse twisten er waren, wel dat ze zo lang duurden.

Voor die lange duur zijn wel een paar oorzaken aan te wijzen. In de veertiende en vijftiende eeuw begon ook in het dan toe wat achteraf gelegen Holland het bestuur te veranderen. De vorst - in dit geval de graaf - maakte veel minder gebruik van zijn adellijke dienaren. In de grafelijke raad moest de adel plaats maken voor vaak niet-adellijke rechtsgeleerden, de oorlogen werden uitgevochten met huurlegers van niet-adellijke soldaten. Maar aan het hof werden nog steeds de ridderlijke idealen gekoesterd. Van de ridder werd nog steeds geëist, dat hij zich als ridder gedroeg, maar het werd financieel steeds moeilijker aan die eisen te voldoen. De ridders probeerden meer inkomsten te krijgen op de enige manier die ze van jongs af aan hadden geleerd. Door te vechten.

In dezelfde tijd begon het geld in de economie een steeds belangrijker rol te spelen. Boeren voldeden de verplichtingen aan hun adellijke landheer niet langer in natura, maar betaalden een bedrag in geld. Door de toenemende geldontwaarding in de late middeleeuwen werden de inkomsten van de landbezittende adel steeds minder, terwijl, zoals we hiervoor zagen, de kosten van een riddermatig leven steeds hoger werden. Vaak lukte het de adel niet om zijn stand op te houden.

Er zijn geslachten geweest die zijn afgezakt tot de boerenstand. Andere gingen zich met handel bezig houden, het was de adel geoorloofd in de groothandel te gaan zonder zijn aanzien te verliezen. Enkele geslachten zijn op deze manier deel gaan uitmaken van het Hollandse regentenpatriciaat. Het geslacht Van Foreest is daarvan een voorbeeld. Maar het best was het in de gunst te komen van de vorst en dan de een of andere bestuursfunctie te verwerven. De inkomsten daaruit, vooral de onregelmatige, waren niet te verwaarlozen en stelden de bezitter in staat weer de aan zijn stand verplichte levenswijze te voeren. Er ontstond een aanhoudende strijd om de brokjes macht die door de graaf werden rondgestrooid. Met idealisme had het weinig te maken. We hebben het dan ook niet over partijen, maar over facties of belangengroepen.

Zestien jaar

De schrijver behandelt slechts de periode 1467 tot 1483 uit deze roerige anderhalve eeuw. Begrijpelijk gezien het minutieuze bronnenonderzoek dat hij heeft verricht. De rest van het tijdperk komt in grote lijnen aan bod in een hoofdstuk voor en een dito na het centrale deel en in de slotbeschouwing.

In 1467 wordt Filips de Goede, op dat moment onder meer graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen, opge-

Jan van Egmond (1438-1516), leider van de Kabeljauwen. Portret door de Meester van Alkmaar. Schilderij in het Metropolitan Museum of Art, New York. Foto Huldenberg.

volgd door zijn zoon. Dat was Karel de Stoute, 'le Téméraire', zoals zijn bijnaam in het Frans luidde, wat beter met de stoutmoedig vertaald kan worden. Een hooghartige, ijdele man op macht belust die ernaar streefde een rijk op te bouwen dat Frankrijk zou kunnen evenaren. Het is hem niet gelukt en heeft veel geld gekost dat door zijn onderdanen moest worden opgebracht. Toch moet het niet zo'n slechte tijd geweest zijn, want uit latere bronnen weten we, dat er met weemoed werd teruggedacht aan de welvaart van 'hertoch Karels tiden'. Desondanks nam de spanning toe enerzijds door de toenemende belastingdruk als gevolg van de militaire operaties van Karel, anderzijds door de bevoordeling van de Kabeljauwen bij de vervulling van allerlei bestuursfuncties. Zo brak er in maart 1470 in Hoorn een belastingoproer uit.

Karel streefde naar een sterke Bourgondische staat, onafhankelijk van de koning van Frankrijk en de Duitse keizer (die in theorie zijn leenheren waren) en met minder invloed van de besturen van zijn gewesten. Door zijn sneuvelen in januari 1477 voor Nancy werd dit proces belangrijk vertraagd. Zijn jonge dochter Maria miste de kracht om het hoofd te bieden aan het streven naar zelfstandigheid in de verschillende provincies. De Kabeljauwse adel slaagde er in belangrijke functies in het bestuur van Holland en Zeeland te verkrijgen, waardoor als reactie in verschillende steden onder andere in Hoorn de Hoeken met succes een greep naar de macht deden. Maar in 1480 werden de Hoeken gedwongen weer Kabeljauwen in het bestuur toe te laten. Tussen 1481 en '83 voerden de Kabeljauwen onder leiding van Maximiliaan van Oostenrijk, de echtgenoot van Maria, en David van Bourgondië, de Utrechtse bisschop, een regelrechte oorlog met de Hoeken, die versterking hadden gekregen van partijgenoten uit Utrecht onder leiding van Jan van Montfoort. Uiteindelijk moesten de Hoeken het tegen de Kabeljauwse Bourgondiërs afleggen. De plaatselijke Hollandse en Utrechtse edelen waren geen partij voor een van de machtigste vorstenhuisen van Europa⁷. Ook wordt na 1500 de betekenis van de adel in Holland geringer. Er werden nog wel onenigheden in den lande uitgevochten, maar tussen andere sociale groepen.

Oorzaken

Van Gent heeft een stuk werk geleverd dat bewondering verdient. Afgaande op het omvangrijke notenapparaat moet hij praktisch alle voor zijn onderwerp relevante bronnen door zijn handen hebben laten gaan. Het resultaat is een minutieus verhaal over zestien jaar politieke strubbelingen in Holland in de vijftiende eeuw. Dat verhaal heeft hij nodig voor de beantwoording van de vragen die hij zich heeft gesteld. Vragen die vooral gericht zijn op de personen die bij de twisten betrokken waren. Wie was Hoek, wie Kabeljauw en waarom? In hoeverre waren de partijgangers bij de regering van de graafschappen en de steden betrokken? In hoeverre heeft de partijkeuze invloed gehad op politieke carrière en de maatschappelijke positie van de betrokkenen na 1483, toen dus de grote strijd voorbij was. De vraagstelling zoekt een bevestiging voor de theorie dat de Hoekse en Kabeljauwse twisten vooral gevoerd zijn om behoud of herkrijgen van de macht in de eerste plaats door de adel. Het verhaal bevestigt deze theorie.

Maar de twisten zijn, zoals ook de schijver opmerkt, een complex verschijnsel, waarbij ook de graaf, de steden en buitenlandse mogendheden (dat wil zeggen alle gebieden die buiten Holland lagen) als bondgenoten of tegenstanders van de adellijke facties partij kozen. Het

lot van de adel wordt voldoende duidelijk, maar op een aantal nieuwe vragen geeft de schrijver geen antwoord. Op p. 430 worden de stedelijke notabelen op één hoop geveegd met de adel, hoewel zij toch wel met andere belangen rekening hadden te houden dan de adel.

Het boek bevat een boeiend hoofdstuk over de manier waarop men kon tonen tot welke partij men behoorde, bijv. door de kleur van bepaalde kledingstukken, door het zingen van bepaalde liederen, door het gebruiken van bepaalde namen enz. Hier wordt duidelijk, dat de partijtegenstellingen de hele toenmalige bevolking beheersten, van edelman tot boer, van burgemeester tot handwerksgezel. En dan zou men verwachten, dat de boeren de zijde kiezen van de edelman waarvan ze afhankelijk zijn en de ambachtsgezellen het stadsbestuur. Maar de ambachtslieden verenigen zich in gilden ter verdediging van hun belangen en komen dan tegenover de grote kooplieden te staan, die meenden, dat daardoor hun handelbelangen geschaad werden. De boeren kiezen partij tegen de stedelijke gezagsdragers omdat ze bang zijn voor economische overheersing van het platteland door de steden. Hier blijken economische factoren en rol te spelen, die in het verhaal Van Gent onderbelicht zijn.

Tenslotte een paar kleinigheden die mij bij doorlezen van de tekst opvielen. Bij de lijst van geraadpleegde bronnen kon ik niet de Archiefdienst Westfriese Gemeenten vinden, hoewel in de tekst wel naar het Gemeentelijk Archief Hoorn werd verwezen. De schout van Hoorn 1475 en 1481 wordt Martin Jansz Vedelaar genoemd, Velius heeft het over Velaer. Ik neem aan, dat beide vormen in de bronnen voorkomen.

Het boek wordt ieder aanbevolen, die eens wat dieper in het middeleeuwse verleden van Hoorn wil duiken. De schrijver heeft Hoorn in zijn werk opgenomen samen met Dordrecht, Leiden, Gouda en Schoonhoven, omdat hier de stadsregering tussen 1467 en 1483 kon worden gereconstrueerd en omdat er genoeg documenten aanwezig waren om de politieke kleur van de stadsregering in de behandelde periode vast te stellen.

M.J. van Gent

'Pertijelike saken'. Hoeken en Kabeljauwen in het Bourgondisch-Oostenrijkse tijdperk. Proefschrift Leiden. Den Haag-Haarlem 1994. XII, 523 pp. III. f 90, voor leden van Oud Hoorn f 63.

Noten

1. M.J. van Gent, *Pertijelike Saken*. Hoeken en Kabeljauwen in het Bourgondisch-Oostenrijkse tijdperk. Hollandse Historische Reeks XXII (Den Haag 1994) ISBN 90-72627-14-8 geb
2. De aanvallers beschouwden zich als aanhangers van Maximiliaan van Oostenrijk, op dat moment door zijn huwelijk met Maria van Bourgondië graaf van Holland.
3. Leider van de Kabeljauwen was de Hollandse edelman Jan van Egmond (1438-1516).
4. *Divisiekroniek*, eigenlijk *Die cronycke van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslant*. *Divisiekroniek* genoemd naar de indeling in boeken. Uitgegeven in 1517 te Leiden. Aangenomen wordt, dat dit oudst bekende werk over de Hollandse geschiedenis samengesteld is door de in Gouda geboren geestelijke Cornelius Aurelius. Velius heeft onder meer aan dit werk stof ontleend voor zijn *kroniek van Hoorn*.
5. Beroerte: politieke onrust. Geciteerd uit H.P.H. Jansen, *Hoekse en Kabeljauwse twisten* (Bussum 1966) 51.
6. Zie *Pertijelike Saeken*, 19-20.
7. Maximiliaan behoorde tot het huis Habsburg.

Kerkmeijer-de Regtstichting 1994

door Albert de Graaf

Op waardige en aangename wijze mochten wij dit jaar de honderdste geboortedag herdenken van Mevrouw Christine Kerkmeijer-de Regt, die zo'n belangrijk aandeel heeft gehad in de totstandkoming van de Stichting. Een expositie over de "Trap des Ouderdoms", vergezeld gaande van een boek over dit onderwerp, zomede de onthulling van een plaquette in de door Kerkmeijer-de Regt op stijlvolle wijze gerestaureerde Museumtuin, dat alles omgaf het herdenkingsgebeuren op 18 maart 1994. In uitstekende samenwerking met het Westfries Museum, dat gedurende een reeks van jaren een zeer centrale plaats heeft ingenomen in leven en bedrijf van de heer en mevrouw Kerkmeijer-de Regt, kreeg de herdenking gestalte.

De Stichting verleende medewerking aan de restauratie van het oude St. Jans Gasthuis, zodat de raampartijen in de zij- en achtergevel gaaf bewaard konden worden. De Stichting Kaap Hoornvaarders werd geholpen bij de aanschaf van een uniek journaal van Willem Cornelis Schouten, die samen met Lemaire Kaap Hoorn rondde. Voor het Westfries Museum werd een fraai 19e eeuws zilveren cabaret (dienblad) aangeschaft als welkome aanvulling van de prachtige zilvercollectie van het Museum. Ter nadere onderbouwing van een door de Stichting geschonken Pioresbord aan het St. Pietershof te Hoorn, vervaardigde Leo Veerkamp een boekje met uitgebreide gegevens over de diverse priores die eens het roemruchte klooster aan het Dal hebben geleid. Op een geanimeerde samenkomst werd dit werkje aangeboden aan de bewoners van het Hof en het eerste exemplaar aan Mevrouw De Leur, die zoveel jaren als Regentes alle lief en leed van het Hof intens heeft medegeredigd.

Vele aanvragen om financiële steun moesten ook dit jaar weer worden gepasseerd. De situatie in Monumentenland wordt steeds alarmerender. Getrouw aan de erflaters doet Kerkmeijer-de Regt wat mogelijk is om ons monumentaal erfgoed overeind te houden. Gelukkig waren er nu ook weer enige financiële bijdragen ten bate van ons fonds.

Oprechte dank aan de gevers en evenzeer een oprecht beroep op u, lezers en lezeressen, van ons kwartaalblad: Steun Plaatselijk Monumentenwerk!

Tienmaal een tientje, enfin, U weet het. Samenwerk maakt ook Kerkmeijer-de Regt sterk! Een bijdrage op rekeningnummer ABN/AMRO 47.53.73.898, t.n.v. penningmeester Kerkmeijer-de Regtstichting Hoorn is een bijdrage aan Monumentenbehoud, ons aller behoud!

Het bord met de namen van priores van het klooster aan het Dal, geschonken door de Kerkmeijer-de Regtstichting.

Op 20 mei 1994, de geboortedatum, liet beiaardier Peter Bremer ons carillon feestelijk uitklinken over de stad. Gedragen door de klankbodem van land en water kleurde ons klokkenspel in de Grote Kerktoren de schoonheid van het ten dele nog zo gave stadsbeeld van het oude Hoorn. Secretaris H.A.M. Stumpel van de Carillonvereniging had zorggedragen voor een gave en vooral doordachte presentatie, mevrouw De Regt volkomen waardig.

Prior Winkelmolen van de Orde der Kruisheren met het door Leo Veerkamp (rechts) geschreven boekje over de priores van het klooster (1462-1572). Midden: A. de Graaf, secretaris van de Stichting.

"Van Koffijhuis tot Theater" fraai boek over de historie van Het Park

door Herman Lansdaal

Hoorn is een nieuw jubileumboek rijker: Van Koffijhuis tot Theater, uitgegeven ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van Schouwburg Het Park.

De geschiedenis van het oude koffiehuis tot wat een modern theater in onze dagen zou worden, is boeiend en tot in de finesses beschreven door Arie van Zoonen. De auteur heeft vijf jaar aan zijn boek gewerkt. Die lange voorbereiding ziet men er wel aan af. Het is een prachtig boek geworden. Om erin te lezen én in te kijken, want een schat aan illustraties maakt ook deel uit van de uitgave.

De historie van de schouwburg begint vanaf het moment dat Lodewijk Dankelman koffie en méér begint te schenken in zijn woning aan het Achterom. Achter zijn (koffij)huis strekte zich een grote tuin uit tot aan de Westerdijk.

Dankelman noemde die tuin het Park, de bakermat van wat nu trots en omgekeerd aan Hoorns Hop staat. De kolfbaan die hij in 1852 in zijn Park liet bouwen vormde uiteindelijk het begin van het rijke leven aan toneel, theater en muziek onder-eigen-dak in Hoorn. En zo is het dus allemaal gekomen.

Fascinerend

Het is fascinerend te lezen hoe Het Park zich in de Hoornse samenleving heeft ontwikkeld. Wat er zich aan rijk cultureel leven heeft afgespeeld, hoeveel groten uit de wereld van het theater er in zovele jaren zijn opgetreden, voordat de bouw van het nieuwe Park tot stand kwam. En niet alleen vedetten uit de theaterwereld.

De in Hoorn geboren en beroemde baszanger Johan Messchaert bijvoorbeeld dirigeerde of zong vanaf 1876 meer dan twintig keer in Het Park. Hij vroeg er nooit meer dan f. 150,- voor een optreden, terwijl hij elders als honorarium wel f. 500,- bedong en in Duitsland zich zelfs 1800 Marken liet betalen.

Op zijn langdurige speurtocht heeft Van Zoonen waardevolle, vaak kostelijke feiten opgediept over een periode van meer dan 150 jaar, zorgvuldig en minutieus bij elkaar gezocht via tal van bronnen. Zijn literatuurlijst beslaat het indrukwekkende aantal van maar liefst acht pagina's.

De lezenswaardige geschiedenis van het Park is nageplozen zoals het een oud-leraar geschiedenis betaamt: onvermoeibaar, betrouwbaar en met oog voor veel interessante details.

Waardevol

Van Koffijhuis tot Theater is een waardevol boek voor wie de historie van Hoorn ter harte gaat. Het is daarbij niet alleen de geschreven inhoud die boeit, kostelijk zijn ook de unieke vaak nostalgische illustraties. Hoe belangrijk het is zaken van waarde te koesteren voor later is opnieuw bewezen. En niet zo'n klein beetje.

Het boek van 300 pagina's werd op fraaie wijze vorm gegeven door en vervaardigd bij Drukkerij West-Friesland/Edecea. Het verdient gerangschikt te worden tussen de mooie uitgaven die er in de loop van zovele ja-

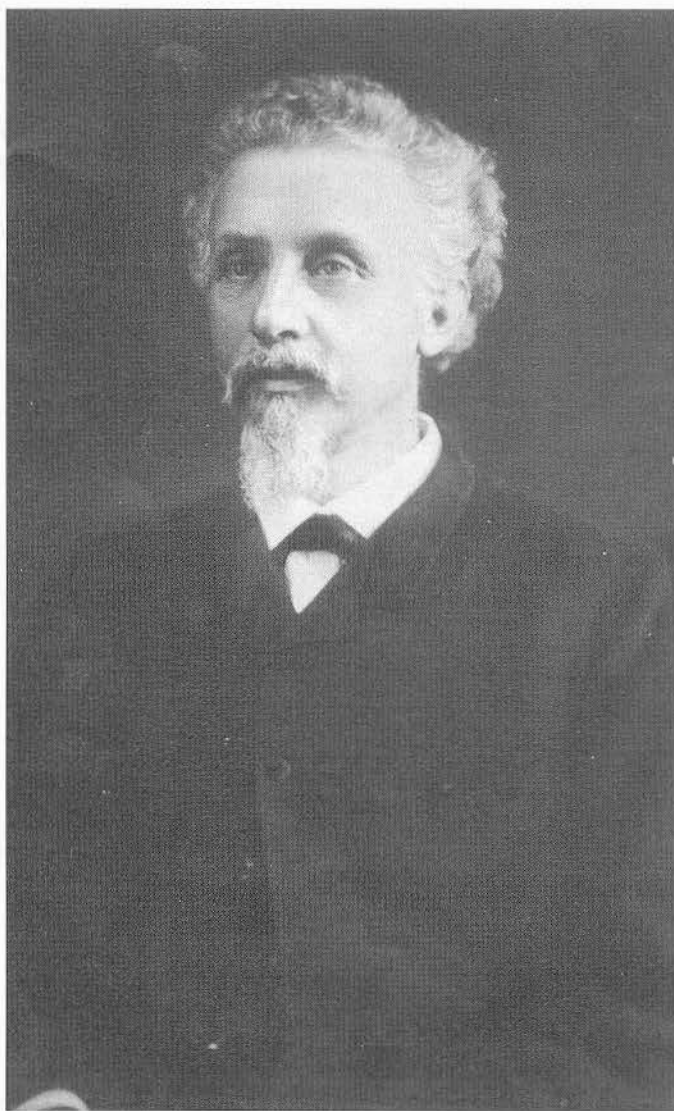
ren over bijzondere facetten in de historie van de stad zijn verschenen.

Directeur Rob Weber van schouwburg Het Park en auteur Arie van Zoonen leggen veel eer in met de jubileumuitgave.

Aanbevolen!

Stadsheelmeester Aghina

Josephus Johannes Aghina, stadsheelmeester van Hoorn en lector in de chirurgie en anatomie aan de klinische school. Hij trouwde in 1869 met Anthonia Dankelman, dochter van Lodewijk Dankelman, de grondlegger van Het Park. Aghina nam actief deel aan het openbare leven in Hoorn, ook op cultureel niveau. Bij zijn 40-jarig artsenjubileum werd hem dank gebracht "voor de als burger vele en gewichtige diensten aan de stad bewezen". Hij overleed een jaar later in 1895. "Van Koffijhuis tot Theater" wijdt uitvoerig aandacht aan Aghina. (Collectie mevr. E. Athmer-Aghina)

KENT U HOORN OOK ZO?

door Femke Uiterwijk

Merkwaardigheden en minder bekende aspecten van het historische Hoorn.

Met een beetje spanning wachtte ik de inzendingen op de vorige prijsvraag af. Ja, het was voor mij toch de eerste keer! Had ik de opgaven niet te moeilijk of juist te makkelijk gemaakt? Er kwamen tien goede oplossingen binnen, waarvan drie met wat meer informatie. De familie Lampe heeft zelfs de lijst van gevelversieringen uit mijn eigen boekje: "Gevelstenen in Hoorn" geraadpleegd. Heel slim!

Oplossingen:

foto 1

Het monstertje is te vinden aan het pand Grote Oost 132. Het hangt daar met nog drie andere lelijke gezichtjes. Waarom ze daar aangebracht zijn weet ik niet. Het zijn versierde consoles. Boven deze kopjes bevindt zich een gevelsteen voorstellende het wapen van prins Maurits en een steentje met het jaartal 1612. Of de monstertjes iets met de prins te maken hebben: ik betwijfel het.

Tientallen jaren hebben verschillende families Opmeer op dit adres gewoond. De mannelijke leden ervan waren allen schilders en behangers. Mevr. Ciel Lampe kan zich dat uit haar jeugd heel goed herinneren. Maar wie daar echt alles vanaf weet, is onze vaste inzender, mevr. Waard-Opmeer. Haar vader is in dat huis geboren en opgegroeid. Ook nog aardig om te weten is, dat haar moeder een zuster was van de beroemde Hoornse musicus Gerard Boedijn.

foto 2

Ik denk dat Rik Singer gelijk heeft. Het is geen ridderkopje, maar gezien het hoofddekseel en uiterlijk een koningshoofd. Ook hier zijn nog drie andere kopjes te vinden boven de etalageruit van de slagerswinkel in de Kerkstraat, nummer 8. Ze vormen net als de monstertjes aan Grote Oost 132 een ondersteuning van de woonlaag erboven, die wat uitsteekt. Een overkraging heet dat, weet Rik Singer nog te melden.

foto 3

Grote Oost 18. Boven in de dakkapel van dit pand staat vermeld, dat het huis in 1879 herbouwd is. Voor die tijd stond er een zestiende eeuws tuitgeveltje. Waarschijnlijk is bij de herbouw gebruik gemaakt van de oorspronkelijke balkenlaag, want in één van de balken staat het jaartal 1556 gekerfd. Het engelenkopje is als versiering boven de deur aangebracht door de familie Engel, die het pand in de jaren zeventig en tachtig bewoonde.

foto 4

Ik heb de bewoonster van dit rustige achttiende eeuwse pand aan het Nieuwland om informatie gevraagd omtrent het paardekopje en zij dacht dat een vroegere bewoner iets te maken had met paarden. Zo'n gedachte ligt een beetje voor de hand, maar geeft nog niet echt uitsluitsel. De binnengekomen oplossingen geven dat helaas ook niet.

foto 5

Het mannenkopje bovenin het poortje, de zij-ingang van het St. Pietershof, fungeert als zogenaamde sluitsteen. Rik Singer meldt het volgende:

"Het poortje is gehouwen in de trant van Hendrik de Keyser, de zeventiende eeuwse Amsterdamse stadsbouwmeester. Er worden in de uitgavenposten van de bouw van het poortje (1617-1618) twee stenhouwers genoemd: Jan Etsesz en Jan Willemszoon Potter, die mogelijk leerlingen van Hendrik de Keyser zijn geweest. Dit mannenkopje vertoont veel overeenkomst met andere koppen die door hem ontworpen zijn."

Bij de tien goede inzenders waren een paar nieuwelingen. Dat is leuk. Ik hoop dat ze de volgende keer ook weer mee doen.

Goede oplossingen werden ingestuurd door:

mevr. A.J. Dol-Schellevis, de heer en mevrouw Lampe, de familie Swagerman, Rik Singer, Rob Mantel, M.C. Mes, mevrouw Waard-Opmeer, J. Lakeman, de heer en mevrouw de Wolff en Josine en Christiaan Schrickx.

Na een blindelinge greep in de papieren, haalde ik de brief van de familie Swagerman tevoorschijn. De leden van dit gezin moeten de boekenbon van vijftig gulden maar eerlijk verdelen.

En nu de nieuwe opgaven. Ik viel dit keer een beetje op ijzerwerk. Allerlei haken en ogen bevestigd aan huizen trokken mijn aandacht! Ik had er wel tien opgaven van kunnen maken, maar dat zou toch wat saai zijn geworden. Dus naast het ijzerwerk ook enig houtwerk.

Foto 1

Een ijzeren ring in de muur. Aan welk huis bevindt zich deze ring en waarvoor zou zij hebben gediend?

foto 2

En toen was het hek van de dam. Ik zag overal ijzeren ringen aan gevels bevestigd. Zoals deze op de foto. Waar is deze ring te vinden en waar werd/wordt zij voor gebruikt?

foto 3

Een ouderwets spionnetje: een spiegeltje buiten het raam, omdat je door de erker niet kon/kan zien wie er voor de deur staat/ stond. Ook wel voor minder edele bedoelingen gebruikt; het bespieden van de burens bijvoorbeeld.

foto 4

Is dit soms het kleinste zolderraampje van Hoorn?

foto 5

Zo'n driehoek heet een fronton en werd in de oudheid boven de ingang van een Griekse tempel geplaatst. Later werd er in de Westerse bouwkunst ook gebruik van gemaakt, maar dan als versiering op gebouwen. Het hier afgebeelde fronton maakt deel uit van de daklijst van pand nr. ...?

Uw oplossingen graag voor 1 februari naar Femke Baltus-Uiterwijk, Grote Oost 98-100, 1621 BZ Hoorn. U kunt een boekenbon winnen van vijftig gulden.

Foto 1

Foto 2

Foto 3

Foto 4

Foto 5

STADSBEELD

door W.L. van der Waal en A.G.F. van Weel

Mede met informatie vanuit de Gemeentelijke Monumentencommissie en andere instellingen waarin Oud Hoorn-bestuursleden zitting hebben:

1 december 1994

Achter de Vest 1 (rijksmonument)

Maria-of Kruittoren wordt in opdracht van eigenaar vereniging Hendrick de Keyser gerestaureerd (zie foto).

Achterom 18 (rijksmonument)

Plan voor verbouw tot bovenwoning met beneden winkelruimte.

Achterom 29

Bedrijfspan, oorspronkelijk uit 1770; in verval.

Achterom 53 (gemeentelijk monument)

Horna-gebouw; oude dakkapellen zijn verwijderd om gerestaureerd te worden.

Achterstraat 6,8 (rijksmonument)

Langdurige restauratie waarvan einde nog niet in zicht is.

Appelhaven 26r Tegenover nummer 26r, restaurant Bohemen, drijvend terras aangelegd. Experiment voor één jaar door de gemeente als geslaagd betiteld.

De Welstandscommissie voor de binnenstad van Hoorn adviseerde negatief m.b.t. het verlenen van een bouwvergunning. B&W hebben besloten tot art. 19-procedure. Oud Hoorn zal bezwaar aantekenen, o.m. vanwege de aantasting van het historisch stadsbeeld.

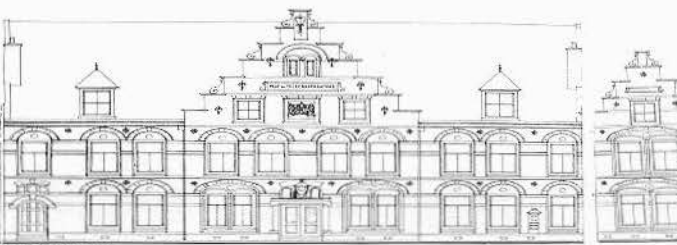
Breed 2 (hoek Westerdijk)

Na brand, ontwikkeling van nieuwbouwplan "Het Volmaakte Schip": restaurant op de begane grond en zeven woningen op de verdiepingen.

Duinsteeg

Plan voor bergingen beneden en appartementen boven door omwonenden bestreden (zie foto rechts).

RESTAURATIES WIJZIGINGEN VERVAL

Grote Noord 9-11 (rijksmonument)

Nieuwe functie panden nog onbekend.

De gemeentelijk nota van uitgangspunten ter voorbereiding op het nieuwe bestemmingsplan Binnenstad Centrumgebied 1994, doet het ergste vrezen: de hele straat mag straks "verwinkelen".

Grote Oost 2-4-6 (rijksmonumenten)

Bij het Waterschap leven sterke verhuisplannen.

Toekomstige bestemming van de panden onzeker. Oud Hoorn heeft blijk gegeven van grote ongerustheid en betwist de verhuisnoodzaak.

Grote Oost 60 - Oosterkerk (rijksmonument)

Uithangende klok behoeft opknopbeurt wegens inwatering. Plan voor restauratie van de dakruiter is in voorbereiding.

Italiaanse Zeedijk 51

Kap door storm dakpanloos.

Italiaanse Zeedijk 81

Plan tot uitbreiding van de woning met de gevelsteen "In 't vriesbotervat".

Jeudje 6-8-10 (gemeentelijk monument)

Voormalige arbeiderswoningen in sterk vervallen staat. Aangekocht door Stichting Stadsherstel. Restauratie gestart.

Julianapark

Er wordt door belanghebbenden (SOW-gemeenten) gediscussieerd over plannen omtrent andere functies in en bij het park n.a.v. Toeristisch Recreatief Actie Plan.

Oud Hoorn volgt de ontwikkelingen nauwlettend.

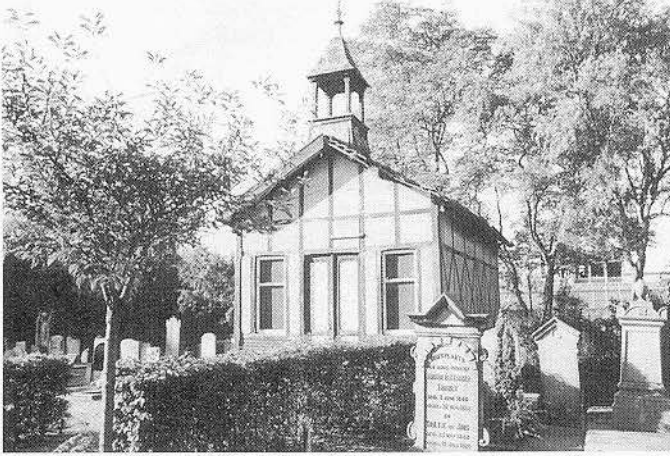
Karperkuil

Aangepast plan voor bouw van groot woningencomplex in ijskast. Lichtmastenfabriek buiten gebruik. Gebouwen thans in gebruik door Stichting De Achterstraat.

Keern

Plan voor restauratie van kapelletje op de Algemene Begraafplaats verkeert in een vergevorderd stadium (zie foto).

Kerkplein

Grote Kerktoren: Restauratie van het leien dak afgerond.

Kerkstraat 10 (rijksmonument)

Versieringen aan voorgevel geschilderd. Wapens van Merens en Van Foreest weer goed zichtbaar.

Kerkstraat 7 (rijksmonument)

Gevelaanzien ernstig aangetast door o.a. manshoge afbeeldingen van skiërs; de totale ontluistering van een eenvoudig maar strategisch belangrijk rijksmonument (zie foto).

Kleine Noord - Noorderkerk (rijksmonument)

Leien dak is er slecht aan toe. De verwachting is dat er binnen twee jaar actie moet worden ondernomen.

Kleine Oost 41 (rijksmonument)

Oosterpoort uit 1578. Windwijzer zit vast; kan niet wijzen. Vooral het natuursteen behoeft hoognodig een schilderbeurt.

Koepoortsbrug

De brug is "buikig" aan de Draafsingelzijde en verkeert in slechte staat van onderhoud.

Johan Messchaertstraat

Mede naar aanleiding van vragen gesteld op de najaarsledenvergadering heeft *Oud Hoorn* de gemeente om opheldering gevraagd over het gerucht inzake de ongeneeslijke ziekte van de kastanjabomen (zie foto).

Molsteeg

Opvulling met appartementen in kaalslaggebied. De historische rooilijnen zijn aangehouden.

Mosterdsteeg

Bouw van 8 appartementen met beneden kantoorruimte praktisch afgerond. Op binnenplein van de voormalige kazerne worden nog 6 appartementen aangebracht.

Nieuwe Noord 50

Huis volledig gesloopt; verbouw tot winkel met bovenwoning.

Nieuwsteeg/Nieuwstraat (rijksmonument)

Sint-Caeciliakapel uit 14e eeuw. Grote knaagkever gesignaleerd in kap.

Bouwplan in voorbereiding.

Nieuwstraat/Wisselstraat

Poortje uit 1603; restauratie van de muren en het houten gewelf gewenst.

Nieuwstraat 23 (rijksmonument)

Oude Stadhuis uit 1631. Nu met diverse functies, o.a. V.V.V., trouwzaal en onderkomen van de Archeologische Dienst van het Westfries Museum. Gemeente dubt over restauratie en functiewijzigingen (o.m. over politiepoot binnenstad). Trouwen kan tijdelijk in het Westfries Museum. Het is de hoogste tijd dat in ieder geval de voorgevel van dit Hoornse visitekaartje wordt aangepakt.

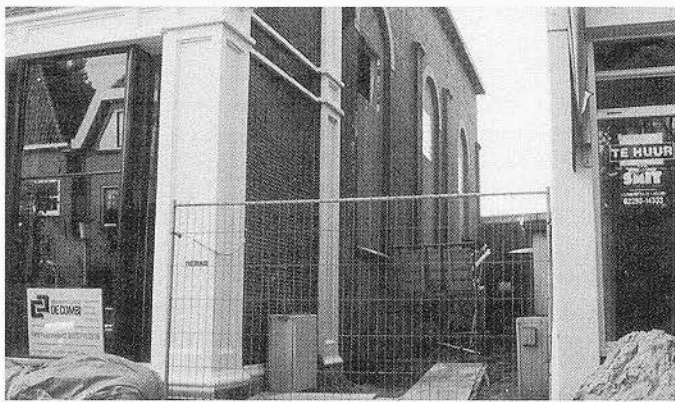
Ramen 4 (rijksmonument)

Evangelisch-Lutherse kerk uit 1768. Restauratie van casco, kap en gewelf afgerond. Geld voor schilderen plafond interieur ontbreekt vooralsnog.

Ramen 31 (beeldbepalend)

Voormalige Doopsgezinde Kerk uit 1865. Vereniging *Oud Hoorn* heeft gemeente verzocht dit pand op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Monumentencommissie is akkoord.

Kerk wordt verbouwd door De Combi; op de begane grond zijn aan weerszijden van de entree lange ramen geplaatst. Het winkelbestand heeft er wederom een fraaie opsteker erbij, zeker wat betreft de smakeloze reclame-uitingen (zie foto). Maar waar is het poortje rechts gebleven? Zomaar gesloopt?

Rode Steen/Kerkplein

Door diverse belanghebbenden en door vereniging *Oud Hoorn* wordt bij de gemeente aangedrongen om te komen tot een plan voor een stijlvoller en schoner plein. Hierbij passen zeker de nodige parkeerverboden.

De tijdelijke(?) massieve paaltjes ter bescherming van het publiek op de sterk vergrote café-terrassen vormen zeker geen bijdrage tot een herinrichting in stijl. Hoorn wordt een stad met een steeds grotere paaltjesdichtheid.

Vereniging *Oud Hoorn* pleit voor het terugbrengen van stoepen.

Rode Steen 16 (rijksmonument)

Door gemeente aangekocht t.b.v. uitbreiding Westfries Museum. Verwerk met weinig gevoel voor historie; de toegangsdeuren in Lodewijk XVIe stijl zijn beschadigd.

Stationsplein

Reconstructie bijna voltooid. Wanneer verdwijnt de NZH-barak?

Turfhaven

Muur van vleugel van voormalige Weeshuis is sterk aangetast. Plannen van de *Stichting Stadsherstel* om op de plaats van de muur twee woningen te bouwen. Plannen zijn in de Monumentencommissie besproken en hebben geleid tot het verzoek om voor de gevel aan de tuinzijde een nieuw ontwerp te maken.

Veemarkt

Nieuwe looproute van station naar het Dal. Aantasting van het historisch straatbeeld.

De hekken (ook die op de Noorderveemarkt) uit 1882 zijn gerestaureerd. De kleur van de hekken is lichtgroen, een kleur die te voorschijn komt bij mengen van Spaans groen en Fries groen met lijnolie. Deze combinatie kwam veel voor in de bestekken uit de vorige eeuw.

Veemarkt 6 (rijksmonument)

Voormalige Huiszittende Armen Weeshuis. Tussen 1795 en 1922 Kazerne van het Garnizoen. Daarna verbouwd tot Automobielfabriek. Nieuwe functie: Verenigde Spaar-Bank. De onderpui uit 1926 in oude vorm herbouwd.

Oud Hoorn betreurt de nieuwe glazen toegangsdeuren en vraagt zich af waarom de oude deuren niet zijn teruggerepareerd.

Visserseiland

Plan voor nieuwbouw van ca. 150 woningen in woontoren met zes en zeven verdiepingen in heroverweging, mede op verzoek van de monumentencommissie.

Vollerswaal/Karperkuil

Sluis functioneert niet meer, is in verval.

Wisselstraat

Nieuwe gevelsteen boven "Oude-Vrouwenpoortje", een ontwerp van Carolus Diederich door wethouder Schaper onthuld (zie foto). De oude steen is opgeslagen op de stadswerf.

Zon 11 (rijksmonument)

17e-eeuws woonhuis (thans opslagruimte). In ernstige staat van verval.

MEN VRAAGT ONS

door H.W. Saaltink

Een goede oogst deze keer. Ik ontving van 3 lezers nieuwe foto's, zes voorzagen me weer van een massa nieuwe informatie. De hausse in de klassefoto's begint weer wat af te nemen, hoewel er nog een klas van mijnheer Van Berkel werd ingezonden en een ander met een stel leerlingen van juffrouw Van Berkel. Met de foto's die al eerder werden ingestuurd, had ik weer genoeg materiaal om Uw geheugen op de proef te stellen. De laatste tijd ontvang ik veel foto's met personen waarvan alle namen bekend zijn. Als het om foto's gaat, die om een of andere reden interessant wil ik zulke opnamen wel plaatsen, maar het gaat in deze rubriek toch in de eerste plaats om het benoemen van onbekenden. Ik zal daarom ook altijd de voorkeur geven aan foto's met onbekenden.

Reacties en foto's

Mevrouw De Leur-Broekens stuurde me een prachtige foto van meer dan een halve eeuw geleden met de bejaarden van de Hervormde Diaconie tijdens een uitstapje. Mevrouw Hendriks-Hofstee uit het Pietershof stelde me een aantal opnamen ter beschikking met een verscheidenheid aan onderwerpen zoals de bevrijdingsfeesten op de Turfhaven, de vis-, fruit- en groentezaak van Hendriks op de Turfhaven, een uitstapje van de Vereniging van Groente- en Fruithandelaren naar Schiphol en de gymnastievereniging DOS. Van de heer Woestenburg uit Maassluis kreeg ik twee klassefoto's met leden van het onderwijzersgeslacht Van Berkel.

Dan de reacties op eerder geplaatste foto's. Het meest tot de verbeelding sprak de eerste klas van de HBS (foto blz 99). De HBSers werden herkend door de heer Ruttenberg uit Dongen, mevrouw De Wit-Hagenaars uit Anna Paulowna en de heer F. Bos. De heer P. Peetoom van de Lageweg in Blokker en mevrouw Nijdam van de Italiaanse Zeedijk vertelden wie en wat er te zien was op de foto met een onbekende gymnastiekvereniging voor een Gemeenteschool (foto blz. 101). Mevrouw Vis-Entius tenslotte gaf me de ontbrekende namen van de dames op de foto met de winkel van Venverloo (blz. 101). Mijn hartelijke dank voor de ontvangen foto's en verstrekte informatie.

Tweede klas HBS

Allereerst de eerste klas van de Hoornse HBS in 1946. De heer Ruttenberg wees me erop, dat hij zelf in dat jaar in de eerste klas zat, maar dat hij betrekkelijk weinig mensen van deze groep kende. Zijn veronderstelling dat het wellicht de tweede klas is, wordt bevestigd door het gedenkboek van het Westfriese Lyceum/HBS¹. De meeste op de foto voorkomende leerlingen zijn in 1945 in de eerste klas op school gekomen, met uitzondering van een enkeling die is blijven zitten. Ik geef U de namen zoals ik ze van mevrouw de Wit en de heren Bos

en Ruttenberg ontving, eventueel met aanvullingen uit het gedenkboek. De heer Ruttenberg gaf ook een treffende karakteristiek van de leraar op de foto, Dr. B.J. Veeze, directeur en geschiedenisleraar van 1946 tot 1955. Het moet een aristocratisch, afstandelijke figuur zijn geweest, wiens lessen degelijk, maar vreselijk saai waren. Als hij een grapje maakte was dat zo ongewoon, dat iedereen vergat te lachen. Hij is de man geweest, die het initiatief heeft genomen tot het oprichten van een gymnasium-afdeling. Hij is aan het begin van dit jaar overleden.

Klas van de Hoornse HBS in 1946. Zie ook vorig nummer.

Ik geef u de namen gaande van links naar rechts en van voren naar achter.

1e rij: 1. Armand Jonker (Wit-Hagenaars). Woonde op de hoek van de Westerdijk en de Nieuwsteeg. 2. Ingrid (Ingrid Thea) Haremaker (Bos). 3. Ellen Buma (B). 4. Frans Bos (W, B).

2e rij, zittend: 1. Jan Gras (B). 2. Rietje (Marie) Hagen (B). 3. Piet Aay (B). 4. De heer B.J. Veeze (Ruttenberg, B). 5. Onbekend meisje.

3e rij staand: 1. Tineke (Tine) de Groot (B), 2. Ans (Antje) de Graaf (B). 3. Marie Hage? (R). 4. Onbekend meisje. 5. Riet, Marie of Ria (Maria Nicolaia) Kaag uit de koffiebranderij en tabakswinkel op het Breed (W, R, B). 6. De jongen in battle-dress is onbekend.

Achterste rij: 1. Kees Houtman (R, B). 2. Kees (Cornelis J.) Burtner, woonde in de Messchaertstraat. (W, R, B). 3. Jaap (Jacob) Blauw (B). 4. Martien Dragt (B). 5. Piet Houter (B). 6. Wim (Christiaan Willem) Harbrecht (B).

Sport op school

Dan de in vier rijen opgestelde sportievelingen voor een onbekende gemeenteschool (blz 101). De heer Peetoom en mevrouw Nijdam vertelden me, dat de school in Blokker had gestaan schuin tegenover de Ned. Herv. kerk en dat we hier de leden van de gymnastievereniging S(port) S(taalt) S(pieren) zien.

Mevrouw Nijdam lukte het nog de volgende namen te

6e klas van de katholieke jongensschool St. Jozef aan het Achterom.

achterhalen. Op de voorste rij v.l.n.r.:

2. (iets naar achter zittend) Jan de Jong. 3. Simon Terpstra, zoon van het hoofd der school. 4 Jo Stam. 10. Gerard Schoenmaker. 15. Jaap Klapmuts.

2e rij (meisjes): 5. Trien Hart. 7. Willem Zijp. 9. Annie de Vries. 12. Vrouwtje Bloem.

3e rij: leraar Jo Winkel (niet in de telling opgenomen). 3 Alie de Vries. 4. Nies Klapmuts. 5. Alie de Jong. 8. Grietje Slot. 9. Annie de Jong. 10. Bets Elsink. 16. Rika Lub? Haar vader was bij de gemeente-politie. 17. Geer de Vries. 18. Trien Bruin (laatste van de rij).

Achterste rij: 1. Bertus de Vries. 4. Gerbrand Korver. 5. Dirk Bloem.

Koperslagerij en knipsalon

Mevrouw Vis-Entius deelde me nog mee, dat de drie dames die uit het bovenraam leunen van het huis van de koperslager Venverloo (blz 101) van links naar rechts zijn haar moeder Elisabeth Venverloo, haar grootmoeder Catharina Venverloo-de Boer en een onbekende.

De heren bij de kapper (blz. 68 en 98 van deze jaargang) blijven de gemoederen bezig houden. Volgens de heer Ruttenberg schijnt deze kapper De Boer inderdaad iemand voor de betere stand te zijn geweest, want hij had naast zijn winkeldeur een bord met de tekst 'Salon pour couper des cheveux et de la barbe'. Dat het wat krom kappersfrans was, zal de Hoornse chique er niet van weerhouden hebben deze salon te frequenteren (HWS).

Een aantal van de bezoekers van de herensalon waren door banden des bloeds met elkaar verbonden. De heren Rupert hadden een groot aantal zusters die respectievelijk getrouwd waren met Kees Aben (toch schoenhandelaar), Schneiders van de snoepballetjes, Konijn, de filiaalchef van Vroom & Dreesman en Lunter van het herenmodemagazijn 'Au Bon Marché'. Of ze allemaal bij De Boer zich haren en baard lieten bijwerken vermeldt de historie niet.

Katholieke jongens

De eerste foto die ik dit keer plaats, is in de eerste plaats bijzonder om zijn merkwaardige opstelling en ook als illustratie van de kinderrijkdom onder het katholieke volksdeel. Getoond wordt de zesde klas van de

katholieke jongensschool St. Jozef aan het Achterom met zijn hoofdonderwijzer, de heer Van der Knaap. De namen, voor zover bekend, worden gegeven eerst van de drie achterste rijen en daarbij van boven naar beneden en van links naar rechts.

- 1e kolom: 3 broertjes Peerdeman, Jan, Herman, Arie
- 2e kolom: 3 broertjes Hoogland, Ed, Nico Kees
- 3e kolom: 3 broertjes Mak, Gerard, Jan, Nico
- 4e kolom: Jan Lenior, 2 broertjes Bongers, waarvan 1 Joop heet
- 5e kolom: 3 broertjes Stultiens, voornamen niet bekend
- 6e kolom: 2 broertjes Dontje, waarvan 1 Piet
- 7e kolom: 2 broertjes Degeling, Jan, Frans
- 8e kolom: Cor Buur (tussen kol. 7 en 8), 2 broertjes Duin
- 9e kolom: Brieffies (tussen kol. 8 en 9), 2 broertjes Lieshout
- 10e kolom: 2 broertjes Luyckx, van de notaris, Rein, Fred
- 11e kolom: Wim Bos (tussen kol 10 en 11), 2 broertjes Luycks, van de bankdirecteur, Rein en Co
- 12e kolom: Kees de Lange, 2 broertjes Stuyfbergen, Kes en Sam
- 13e kolom: Simon Verberne, 2 broertjes Hofstee, George, Jan
- 14e kolom: jongen Brandt, 2 broertjes Veldhuis, Dolf, Gerard
- 15e kolom: V.d. Knaap, 2 broertjes Van der Hulst, waarvan 1 Gerrit

Op de onderste rij v.l.n.r. Eddy Stumpel, Wim Hakvoort, Nico Rustenburg, Sjaak Jonk, Wim Louis, onbekende, Bart Nannings.

Van U graag de vergeten voornamen en de enige echt onbekende. Ook de tijd van de opname is een vraagteken.

Nogmaals Van Berkel

Het werkt aanstekelijk de klassfoto's en zeker met die van Van Berkel. Eigenlijk had deze niet geplaatst moeten worden, alle namen zijn immers bekend, maar omdat het een aardig sfeer-plaatje uit het schooljaar 1928-1929 is, doen we het toch. Hij komt van de heer Van der Koelen, die hem weer kreeg van een van de zusters van de heer Van Berkel ontving.

Klas van Van Berkel 1928-1929.

Als U wilt kunt U nadere bijzonderheden over de kinderen inzenden.

1. Aart Otter. 2. Joop de Vrij. 3. Berend Bosma. 4. Cor van Dalen. 5. Jan Blokker. 6. Bert van Heuven. 7. Wim Opmeer. 8. Ben Stegerda. 9. Wim Zaal. 10. Marinus

Homan. 11. Jan Hendriks. 12. Willem Eilander. 13. Reinie Groot. 14. Trijnie de Boer. 15. Gré Visser. 16. Betsie Meier. 17. Marie Veer. 18. Aagje Schel. 19. Hennie Jansen. 20. Jan Blauw. 21. Guurtje Bakker. 22. Christien Nieuwpoort. 23. Willie Gronert. 24. Herman Winter.

Uitstapje Verenigde Groente- en Fruithandelaren te Hoorn naar Schiphol.

25. Piet van Die. 26. Jan Joustra. 27. Jan Peetoom.
28. Simona Stammes. 29. Marie Zinger. 30. Nellie de
Heer. 31. Gerda Wesselman. 32. Piet Smit.

Groente, fruit en bejaarden

Aangezien ik niet alleen maar foto's wil plaatsen waarvan alle namen bekend zijn, kies ik er nog twee uit de laatste inzending. De eerste is een opname van de leden van de Verenigde Groente- en Fruithandelaren te Hoorn (kleinhandel) tijdens een uitstapje naar Schiphol. Hij komt van mevrouw Hendriks-Hofstee. Geen enkele naam is mij bekend. Gezien de mode van de dames en het type vliegtuig lijkt me dit groepsportret in de tweede helft van de dertiger jaren gemaakt te zijn.

De laatste komt uit een iets andere sfeer, hoewel in tijd niet zoveel verschillend met de voorgaande. Volgens

het opschrift op de achterzijde gaat het hier om een zomerreisje van verpleegden in het Diaconiehuis (aan het Achterom HWS). De enige bekende is de middelste heer met strohoed. Dat is Jan Vermande, boekhandelaar en uitgever en tevens diaken van de Ned. Herv. Gemeente in Hoorn.

Ik ontving hem van mevrouw De Leur, die hem weer van mevrouw Vermande van de Koepoortsweg ontving. Van deze beide laatste foto's ontving ik graag wat namen.

1) 100 Jaar in Hoorn, 1868-1968 (Hoorn 1968).

Zomerreisje met verpleegden uit diaconiehuis.

Lutherse Kerk: gaaf, maar ook tegenvallers

Dit jaar wordt een geweldig restauratieproject van vier kerken in Hoorn met het herstel van de Lutherse Kerk aan de Ramen glorieus afgesloten. Het historische behuis ziet er na de maandenlange werkzaamheden aan de buitenkant weer uit zoals het hoort: gaaf, waard om gezien te worden.

Terecht trok de Lutherse Kerk tijdens de Open Monumentendagen van november belangstelling van veel publiek. Binnenshuis moet er echter nog wel veel gebeuren, zoals bezoekers konden zien.

Overigens zijn tijdens de restauratie aan de buitenzijde toch nog nieuwe tegenvallers aan het licht gekomen. De kroonlijst aan de voorgevel bleek verrot. Er moest een

nieuwe gemaakt worden: kosten f. 40.000. Vervolgens constateerde men dat het hout achter de kroonlijst door jarenlange inwatering eveneens totaal is vergaan. Vervanging is noodzakelijk. De kosten ervan belopen een bedrag van f. 20.000. De reserves zijn echter uitgeput. Er is geen geld meer.

De bouwcommissie doet daarom een beroep op de bevolking om waar mogelijk de restauratie alsnog enigszins financieel te steunen.

Wie dat van Oud Hoorn zou willen:
VSB-Bank Hoorn,
rek.nr.83.67.42.680, postbanknr. 2459.

Halve eeuw geleden al zorgen over 'gat' aan Nieuwendam

Mevrouw Roeland-Groot schonk onze vereniging onlangs een aantal voorwerpen en publikaties, die ten dele tentoongesteld zullen worden op de zolder van het Pakhuis.

Eén van de publikaties betreft het 27e jaarverslag over 1943, verschenen in 1944, dus vijftig jaar geleden. Sommige vermelde zaken spelen na vijftig jaar nog steeds, andere hebben recent (weer) gespeeld. Het jaarverslag is in zijn geheel weergegeven. Ter verduidelijking is in voetnoten een toelichting gegeven.

Overigens is het verbazingwekkend dat in het verslag geen enkele verwijzing staat naar de Tweede Wereldoorlog. (P. van der Waal)

"Ingevolge artikel 12 van de statuten heeft het Bestuur de eer, het jaarverslag over 1943 uit te brengen.

Op 31 december 1943 bestond het bestuur uit de volgende leden:

J.C. Kerkmeijer, Voorzitter;	jaar van aftreden 1948
H. Krijgsman, 1e Secretaris;	jaar van aftreden 1944
C.J. Stins, 2e Secretaris;	jaar van aftreden 1947
A. J. A. Jansen,	
Penningmeester;	jaar van aftreden 1945
C. Kroon;	jaar van aftreden 1949
K. Zijp;	jaar van aftreden 1950
W. J. Gorter;	jaar van aftreden 1946

Het bestuur vergaderde wanneer dat noodig was. Een buitengewone algemeene vergadering werd gehouden in het Doelenhotel op 8 Maart, de gewone algemeene

vergadering in hotel de Keizerskroon op 21 Juni.

In de buitengewone algemeene vergadering werd op voorstel van het bestuur als 2e secretaris verkozen de heer C.J. Stins in de vacature ontstaan door het overlijden van den heer G.H. Lückens.

Thans komende tot de werkzaamheden van de vereniging in 't afgelopen jaar, kan hierover het volgende worden meegedeeld:

Tot het wederom in haar oude glorie doen herrijzen van de pakhuizen Nieuwendam 19 en 20 kan nog geen voortgang worden gemaakt, daar niettegenstaande de vele pogingen door het bestuur daartoe in het werk gesteld, nog steeds geen toestemming tot de wederopbouw gegeven werd¹. Moge het in het komende jaar gelukken deze gebouwen te doen herrijzen.

De restauratie aan het perceel Groote Oost 49 kon door allerlei omstandigheden nog niet veel voortgang vinden. De bovenzijmuur is thans van zijn bepleistering ontdaan, doch met de restauratie hiervan zal tot het komende voorjaar, zijnde een gunstiger jaargetijde voor dergelijke werkzaamheden, moeten worden gewacht. Intusschen zijn de noodige subsidies hiervoor toegezegd. De restauratie van de onderpui zal nog langer op zich laten wachten wegens materiaalschaarste.

De restauratie van den weinig voorkomenden Lodewijk XVI gevel van den heer P. Kaag aan het Breed 40² kwam in het afgelopen jaar gereed. Het bovenlicht boven de deur is weer van een gesneden houten bovenlicht voorzien, terwijl alle ornamenten weer ter plaatse zijn aangebracht. De gevel, een typisch voorbeeld van een Lodewijk XVI gevel, maakt thans weer een keurige indruk en is een sieraad voor de omgeving.

Het "gat" aan de Nieuwendam was een halve eeuw geleden al een "steen des aanstoots". De oude glorie van twee pakhuizen is er nooit meer herrezen. Triest.

Het in het vorig jaarverslag uitgesproken vertrouwen, dat met de restauratie van de typische Westfriesche boerderij, de Barmhartige Samaritaan, uit het jaar 1659 te Wester-Blokker een aanvang kan worden gemaakt, is bewaarheid geworden. De restauratiewerkzaamheden zijn thans in vollen gang. Als architecten treden op de heeren D. Saal van Alkmaar en P. Koomen te Blokker. Het timmerwerk wordt uitgevoerd door den heer Greuter, het metselwerk door den heer Groskamp, beiden te Blokker. Reeds kon de koegang worden gerestaureerd en zijn de noodige materialen verkregen, terwijl alle subsidies zijn toegezegd. Hopelijk komt deze restauratie in het komende jaar gereed.

Voorts werd dit jaar een aanvang gemaakt met de restauratie van het prachtige Gotische wenteltrapje in de Noorderkerk, dateerende uit het jaar 1497, dat in een danige staat van verval verkeerde. Na veel moeite kon beslag worden gelegd op het benodigde eikenhout. Bij verwijdering bleek de spil geheel vermolmd te zijn, zoodat deze vernieuwd moest worden, evenals vele andere deelen van het trapje. Het is thans geheel afgelood en de restauratie vordert goed en zal in het komende jaar voltooid worden, waarna dit Gotische meubel wederom een waardige plaats zal innemen in onze Noorderkerk. De restauratiewerkzaamheden zijn opgedragen aan Fa. Wed. C. v.d. Berg, terwijl de heer Cramer als architect, met het toezicht belast is.

Door de zorg van onze Vereeniging werden de oude opschriften in de Waag geheel gerestaureerd, zoodat deze thans weer goed leesbaar zijn en voor het nageslacht bewaard blijven. Voorts werd op verzoek van onze Vereeniging de ontsierende reclame verwijderd boven de luifel van de Waag, welke zich bevond aan den zijmuur van perceel Groote Oost 1. Wanneer deze muur van zijn ontsierende pleisterlaag ontdaan is, zal dit het aspect van dezen hoek zeer ten goede komen. Met de restauratie van perceel West 50, "In de Fragtwagen" kan nog geen aanvang worden gemaakt. De linker bovenhoek vooral is slecht. De gevel is thans door Monumentenzorg in teekening gebracht.

Het poortje van de Latijnsche school kon door allerlei omstandigheden nog niet op zijn oude plaats³ gebracht worden en ligt nog steeds achter het Westfriesch Museum⁴.

De aandacht van het bestuur werd gevestigd op den vervallen toestand van den gevelbekroning Groote Noord 69 van den heer Renckens. De heer Langius werd opgedragen hier een onderzoek naar in te stellen. Het metselwerk onder de bekroning bleek in minder goeden staat te verkeren, terwijl de bekroning zelf ook eens onder handen genomen moet worden. Hoewel door het bestuur nog geen stappen zijn gedaan, daar de gevel geen direct gevaar oplevert, houdt het deze zaak onder de aandacht. De bezittingen van de vereeniging vroegen in het afgelopen jaar geen bijzondere uitgaven. Een gat in den muur van de Mariatoren werd door de zorg van de Vereeniging hersteld.

Op verzoek van onze Vereeniging werden de boomen op de Veemarkt van een omrastering voorzien, daar deze door de daar aanwezige paarden, schade leden. Reeds was er een boom doodgegaan. De 29e Maart hield Mej. Petra Clarys een lezing met lichtbeelden over het onderwerp: "Jan Steen, schilder van het dagelijksch leven onzer voorouders". In het afgelopen jaar gaf onze Vereeniging een folder uit met teekeningen verlucht, welke gemaakt werden

door onzen voorzitter en die ook voorkomen in het boekje "De Historische Schoonheid van Hoorn", teneinde door middel hiervan leden te werven.

Het geheele jaar hadden de plannen van de inpoldering der Zuiderzee de aandacht van het bestuur. Het bleek, dat bij alle plannen die gemaakt zijn, er voor Hoorn een aanzienlijke hoeveelheid water bleef. Het bestuur was van meening, dat Hoorn zooveel mogelijk moest bewaren aan toestanden en bedrijven die met het bestaan van de Zuiderzee annex waren. Zoodoende werd het oog gericht op de oude scheepstimmerwerf gelegen aan de Karperkuil, vroeger eigendom van de firma Kaat, thans gemeente eigendom. Hoewel het bedrijf daar geheel ten gronde is gegaan, was men van meening, dat deze werf bewaard moest blijven en weer in bedrijf gesteld moest worden. Adviezen werden ingewonnen, o.m. bij het bureau P. In 't Veld te Delft, terwijl de gemeente verzocht werd het terrein ter beschikking van het bestuur te stellen. Met groote waardering kan worden meegedeeld dat de gemeente ons verzoek heeft ingewilligd. Daarna werd contact gezocht met de V.V.V. wat tot gevolg had, dat er den 24e November een gecombineerde bestuursvergadering werd gehouden. Hier werd een commissie samengesteld, bestaande uit zeven personen, drie personen van de V.V.V. en drie van Oud-Hoorn, met den heer Kerkmeijer als voorzitter. Deze commissie zal de verschillende mogelijkheden onderzoeken, welke er zijn om tót wederom oprichten en in bedrijfstellen van deze werf te komen, waarna verschillende plannen gemaakt kunnen worden.

De bedoeling is een werf te stichten waar uitsluitend houtbouw beoefend wordt en waar verschillende soorten schepen gebouwd en gerepareerd kunnen worden. Naar het inzicht der beide besturen kan deze werf levensvatbaarheid hebben, daar er voor Hoorn water blijft, dus ook altijd scheepvaart en Hoorn zich, wellicht in de toekomst tot een watersportcentrum van beteekenis kan ontwikkelen. Moge dit streven onzer beide vereenigingen met succes bekrond worden.

Met dankbaarheid kan melding gemaakt worden van de volgende schenkingen:

Een aantal veldkeien van Mej. D. van Vliet;

Eenige ruiten oud-hollands glas van den heer Alb. Nijdam.

Tenslotte zij nog vermeld, dat de heer K. Molenaar dit jaar wederom was belast met het onderhoud van de Mariatoren.

Aan het einde van dit verslag brengt het Bestuur haar oprechten dank aan allen, die hebben medegewerkt in het belang der Vereeniging.

J.C. KERKMEIJER, Voorzitter
C.J. STINS, 2e Secretaris "

Noten

- 1 Pakhuis de Zeevaart (1610) en Pakhuis de Dolphijn (1660) werden na subsidietoekenning in 1940, in overleg met het Rijksbureau voor de Monumentenzorg uit elkaar gehaald, omdat ze gevaar opleverden. Herbouw stagneert door intrekking van de bouwvergunning door de Duitse bezetter. Alle belangrijke materialen zijn bij aannemer P.J. Blauw opgeslagen. Bron: "Hoorn, huizen, straten, mensen", blz. 244
- 2 Blijkens het financiële jaarverslag over 1943 liepen de restauratiegelden via de vereeniging Oud Hoorn
- 3 Kruisstraat 28
- 4 Sinds 1956 toegangspoortje van het Claes Stapelhofje aan het Munnickenveld

Index

Vereniging

J.M. Baltus	Bestuursmededelingen	11
M.P. Huisman	Verslag najaarsleden vergadering 120	
A.G.F. v. Weel	Bestuursmededelingen	45,79,115
W.L. v.d. Waal	Jaarcijfers 1993	17
A.G.F. v. Weel	Verslag najaarsledenvergadering	13
A.G.F. v. Weel	Verslag voorjaarsledenvergadering	48
A. de Graaf	Oproep om medewerkers	12
A. de Graaf	In memoriam Bas Baltus	43

Algemeen

A. de Graaf	Lutherse Kerk	145
A. de Graaf	Activiteiten Kerkmeijer- De Regt-stichting in 1994	145
H. Lansdaal	Boekbespreking ' Van koffijhuis tot theater' (Parkschouwborg)	144
H. Saaltink	In memoriam Jan Onstenk	16
H. Saaltink	Hoorn oh ja enz.	27
H. W.Saaltink	Bespreking dissertatie Hoekse en Kabeljauwse twisten	129
A.G.F. v. Weel	Vereniging Open Monumenten	106
A.G.F. v. Weel	Provinciale inventarisatie Hoornse monumenten stelt teleur	132
A.G.F. v. Weel/F. Uiterwijk	Een monumentaal weekeinde in Hoorn	126
Rob Weber	Jubileumboek Schouwborg Het Park	47
	Cursussen geschiedbeoefening	81
H.J. Zantkuyl	De waardevolle harmonie v.d. oude binnensteden	145
	Afscheid dhr. Van Eijk v.d. Welstandscommissie	12
	Restauratie Lutherse Kerk 12	
	Rooster van aftreden	12
Ina Broekhuizen-Slot	Gedichtje schoolfoto	71
	Brieven van lezers	38,82

Stadsbeeld

J.M. Baltus,	Stadsbeeld, restauratie, verval	30,64,94,133
W.L. v.d. Waal/A.G.F. v. Weel		
J.M. Baltus/F. Uiterwijk	Kent u Hoorn ook zo?	28,103,136
F. Uiterwijk	Hoe Hoorn veranderde	40,72,108,147
M. Slijkerman	Muurdoeken Lisa Fromartz	57

Stadsgeschiedenis

P. van Diemen	Gedempte Turfhaven 14	121
A. de Graaf	'Levenstrap' Christina de Regt	58
Drs. S. v.d. Laan	Mobilisatie 1939	83
H. Lansdaal	Consoles Sint-Jansgasthuis	19
H. Lansdaal	Interview Jan Ligthart	23
H. Lansdaal	Interview J.Steendijk-Kuypers Volksgezondheid in 16e en 17e eeuw	75
H. Lansdaal	Foto 1909 't Rooie Dorp	87
H. Lansdaal	Kaaspakhuizen a/d Bierkade	111
Roger Tonnaer	Truydemanhof	60,82
H. Saaltink	V.O.C.vlees met een luchtje	88
H. Saaltink	Men vraagt ons	34,67,97,138
B. Van Tartwijk	Het 17e en 18e eeuwse zeemanslied	26,62,102
L. Schram-v. Gulik	Boedelinventaris Bontekoe	3,50
P. v.d. Waal	Het jaarverslag over 1943	142

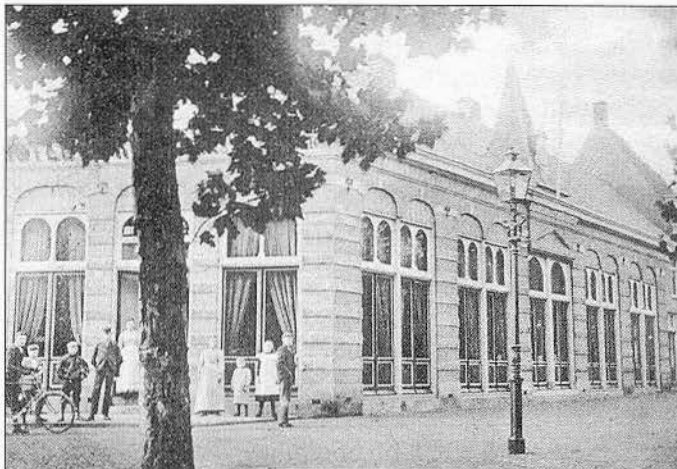
Hoe Hoorn veranderde

door Femke Uiterwijk

Collectie Altorffer

Een fotokaart blijkens het stempel uit 1903. Hotel 'De Roskam', gelegen aan de Noorderveemarkt hoek Vee-markt, nu een Chinees restaurant.

De oudste delen van deze herberg dateren uit de zeventiende eeuw. Op de kaart van Hoorn van Bleau anno 1650 lezen we in plaats van Noorderveemarkt: Paerdemarckt en later wordt het plein ook Bullemarkt en Koemarkt genoemd. Een gevelsteen met een ros-kam en het jaartal 1608 is nog steeds boven de deur aan de Kleine Noord-kant te vinden. De boom en de lantaarnpaal staan heerlijk rustig midden op straat!

Collectie Altorffer

Onder de Boompjes. Ook een fotokaart uit het begin van deze eeuw. Let maar op de kleding.

Aan de gevelrij is wel wat veranderd. Het eerste pand is nu nog gemakkelijk te herkennen met de twee deuren. Het mooie lage derde huisje heeft moeten plaats maken voor een hoog pand met erker. Maar pandje nummer acht met het pothuisje, één van de Oud Hoornpandjes, is duidelijk te herkennen. Toen stond er in ieder geval een flinke rij bomen en kon men met recht spreken van Onder de Boompjes. En dan die twee zeilschepen, die daar waarschijnlijk hun turf gelost hebben.

Die zijn toch maar even vanaf het IJsselmeer de stad ingevaren!

Een foto beschikbaar gesteld door dhr. Giel van der Zel. Het is een kaart uit 1905. Wat u ziet, speelt zich af op het Breed.

De foto is genomen vanaf de hoek van het Achterom naar het Kleine Noord toe. Langs de Keizerskroon (zie het naambord in de daklijst) en de eerste huizen van het Breed stonden toen leilinden. Er is een optocht gaande ter gelegenheid van de feesten van de VVVV, de vereniging tot vermaak van Vreemdelingen en op de wagen wordt aangekondigd dat de firma Wilson is geopend. Dat betrof twee broers: Johan Wilson had een sigarenwinkel op de Nieuwstraat 1 en Jac. Wilson had ook een winkel in sigaren op het Grote Noord 32.

